

Inspectie voor de Sanctietoepassing
Ministerie van Justitie

PI Flevoland Locatie Almere

Inspectierapport

Doorlichting

PI Flevoland Locatie Almere

Inspectierapport

Doorlichting

Juni 2009

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
Samenvatting	8
1 Inleiding	12
1.1 Aanleiding en doel	13
1.2 Reikwijdte van de doorlichting	13
1.3 Toetsingskader	13
1.4 Opzet	14
1.5 Objectbeschrijving	14
1.6 Leeswijzer	15
2 Rechtspositie en bejegening	16
2.1 Rechtmatige insluiting	17
2.2 Screening	17
2.3 Rapportage en registratie	20
2.4 Huisregels en introductie	21
2.5 Dagprogramma en activiteiten aanbod	22
2.6 Toegang tot zorg	24
2.7 Bejegening	26
2.8 Discipline	27
2.9 Contacten buitenwereld	28
2.10 Voeding en winkel	29
2.11 Accommodatie en meerpersoonsgebruik	30
2.12 Hygiëne	31
2.13 Functioneren van de beklagregeling	32
2.14 Conclusie	33
3 Maatschappijbeveiliging	34
3.1 Beveiliging tegen ontvluchtingen	35
3.2 Toepassing vrijhedenbeleid	38
3.3 Conclusie	39
4 Interne veiligheid	40
4.1 Veiligheidsvoorzieningen	41
4.2 Bestrijding drugsgebruik	43
4.3 Bestrijding onderlinge agressie	45
4.4 Conclusie	46
5 Maatschappelijke reïntegratie	48
5.1 Reïntegratietrajecten & Maatschappelijke dienstverlening	49
5.2 Conclusie	51

6	Organisatieaspecten	52
6.1	Personeelsmanagement	53
6.2	Communicatie	55
6.3	Integriteit	56
6.4	Conclusie	57
	Bijlage 1. Aanbevelingen	58
	Bijlage 2. Afkortingen	60
	Bijlage 3. Bronnen	62
	Bijlage 4. Inspectieprogramma	64
	Bijlage 5. Geografische ligging	68

Voorwoord

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) heeft in april 2009 een doorlichting uitgevoerd bij de PI Flevoland, locatie Almere. De Inspectie komt tot een overwegend positief oordeel over het beleid van de inrichting en de wijze waarop dat beleid wordt uitgevoerd. De borging – in de vorm van het monitoren van de uitvoering en van periodieke evaluatie en zonodig bijstelling van het beleid – kan op veel onderdelen nog wel beter. De ISt doet onder andere daarover een aantal aanbevelingen aan de p.i.

W.F.G. Meurs
hoofdinspecteur

Samenvatting

Inleiding

Het doel van dit rapport is om aan te geven hoe het in de penitentiaire inrichting Almere (verder locatie Almere) is gesteld met de rechtspositie van gedetineerden, de veiligheid, reïntegratieactiviteiten en de daarmee samenhangende aspecten van organisatie. Aan de hand van haar oordeel doet de ISt verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen.

Rechtspositie en bejegening

Bij het aspect rechtspositie en bejegening zijn 13 criteria getoetst. Bij vijf van deze criteria heeft de Inspectie geoordeeld dat de inrichting volledig voldoet aan de normen en verwachtingen. Het betreft de volgende criteria: rechtmatige insluiting; rapportage en registratie; toegang tot zorg; discipline; contacten buitenwereld. Bij de overige criteria valt op dat deze overwegend voldoen aan de normen en verwachtingen, maar dat de inrichting de borging vaak kan verbeteren. Zo ontbreekt een periodieke evaluatie van het totale screeningsproces van gedetineerden, wordt de uitval van activiteiten niet gemonitord, kan beter geborgd worden dat alle medewerkers gedetineerden op een gelijke wijze bejegenen, is het raadzaam het beleid en de uitvoeringspraktijk rond het meerpersoons celgebruik periodiek te evalueren, is de registratie en dossiervorming van beklagzaken door de inrichting beneden de maat en worden de huisregels niet periodiek geëvalueerd. Voor deze huisregels geldt bovendien dat ze onvoldoende ter beschikking worden gesteld aan gedetineerden. Mede hierdoor lijkt onvoldoende bekend te zijn bij gedetineerden op welke wijze ze met de commissies van toezicht en de maandcommissaris in contact kunnen komen.

Maatschappijbeveiliging

De inrichting waarborgt zo goed mogelijk de veiligheid van de maatschappij tegen de aan haar zorg toevertrouwde gedetineerden. Zowel het beleid als de uitvoering als de evaluatie en bijstelling van de criteria 'beveiliging tegen ontvluchtingen' en 'toepassing vrijhedenbeleid' voldoen aan de relevante normen en verwachtingen. Een uitzondering vormt het proces luchten van gedetineerden waar werd geconstateerd dat toezichthoudende PIW'ers niet overeenkomstig de in de dienstinstructies aangewezen locatie stonden opgesteld.

Interne veiligheid

De ISt is positief over de interne veiligheid in de inrichting in Almere. De bestrijding van onderlinge agressie voldoet volledig aan de normen en verwachtingen en de bestrijding van drugsgebruik goeddeels. De interne veiligheidsvoorzieningen vragen echter nog enige aandacht. Zo is de huidige RI&E van 2005 en dus gedateerd. Ook heeft het praktisch penitenti-

air optreden onvoldoende prioriteit en is het percentage medewerkers dat de FITKIT in 2008 met goed gevolg heeft afgesloten aan de lage kant. Voor het IBT geldt dat het goed functioneert, maar dat er wel onderbezetting dreigt.

Maatschappelijke reïntegratie

De MMD slaagt erin om een steeds grotere groep gedetineerden te screenen op de vier nazorggebieden en door samenwerking met relevante partners resultaten te boeken op de vier nazorggebieden. Het korte verblijf in PI Almere en de beschikbaarheid van de Reclassering maken echter dat maar een beperkt aantal gedetineerden daadwerkelijk kan participeren in een TR-traject.

Organisatieaspecten

Een goed personeelsmanagement en een open laagdrempelige communicatie met korte lijnen dragen in PI Almere bij aan een prettig werkklimaat. Er is veel aandacht voor de loopbaan van medewerkers en voor elkaar. Deze betrokkenheid straalt af van de organisatie en heeft ook een positieve weerslag op andere aspecten als de veiligheid in de inrichting en de rechtspositie van gedetineerden.

De Inspectie is wel van mening dat integriteitsonderwerpen actiever kunnen worden geagendeerd.

Slotbeschouwing

Locatie Almere functioneert beter dan de gemiddelde inrichting. De Ist is te spreken over het personeelsmanagement en de wijze waarop er met elkaar wordt gecommuniceerd. De Ist is ook positief over de maatschappijbeveiliging en de interne veiligheid. Enkele aandachtspunten hebben voor deze aspecten wel tot aanbevelingen geleid. Waar de inrichting nog winst kan boeken is de borging van een aantal criteria die met name worden gesteld aan het aspect rechtspositie. Het gaat hier dan om het beter in kaart brengen en monitoren van processen en het actief inzetten van evaluatie als instrument om verbeterpunten te signaleren.

Aanbevelingen

De belangrijkste aanbevelingen aan de locatie Almere zijn:

1. Voorzie iedere cel van een set huisregels.
2. Borg dat intakegesprekken worden gevoerd.
3. Draag zorg voor een goede dossiervorming van beklagzaken van gedetineerden.
4. Zie er in de uitvoering op toe dat PIW'ers tijdens het luchten overeenkomstig de dienstinstructie toezicht houden.

5. Voer de huidige actualisering van de RI&E van 2005 met de nodige voortvarendheid uit en draag er in de toekomst zorg voor dat de RI&E minstens een keer per twee jaar wordt geactualiseerd.
6. Draag er zorg voor dat medewerkers voldoende deel nemen aan het PPO.

Een totaaloverzicht van de aanbevelingen is opgenomen in bijlage 1.

1

Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Aanleiding

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) houdt toezicht op de sanctietoepassing in Nederland. Zij doet dit onder meer door penitentiaire inrichtingen met een zekere regelmaat op hun functioneren te beschouwen. De Penitentiaire Inrichting Flevoland, locatie Almere is een normaal beveiligde inrichting met als bestemming huis van bewaring (hvb, zie 1.5) die de ISt nog niet eerder heeft doorgelicht.

Doel

Het doel van de doorlichting is te bezien hoe het in locatie Almere is gesteld met de rechtspositie van gedetineerden, de veiligheid, de reïntegratieactiviteiten en de daarmee samenhangende aspecten van organisatie. Aan de hand van haar oordeel doet de ISt verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen.

1.2 Reikwijdte van de doorlichting

De doorlichting omvat beide hvb-units van locatie Almere. Andere locaties van PI Flevoland zijn niet in dit onderzoek betrokken.

1.3 Toetsingskader

Voor de doorlichting heeft de ISt het standaardtoetsingskader voor het gevangeniswezen gebruikt. Dit toetsingskader is gebaseerd op (inter) nationale wet- en regelgeving.¹ Het toetsingskader omvat de aspecten rechtspositie en bejegening van gedetineerden, maatschappijbeveiliging, interne veiligheid, maatschappelijke reïntegratie en organisatie. Deze aspecten geven, in samenhang, een goed beeld van de stand (en gang) van zaken in een penitentiaire inrichting.

Genoemde aspecten zijn opgedeeld in criteria die de ISt beoordeelt op de dimensies beleid, uitvoering en borging.

Bij de dimensie beleid beziet de ISt of in de inrichting ten aanzien van een te toetsen criterium (beschreven) beleid beschikbaar is dat voldoet aan geldende wet- en regelgeving. Bij de dimensie uitvoering wordt vastgesteld

---

¹ Het betreft internationale verdragen, gedragsregels, wetgeving, maatregelen, ministeriële regelingen, circulaire en aanwijzingen die van toepassing zijn op de tenuitvoerlegging van detentie. Zie voor het volledige toetsingskader de ISt website (www.inspectiesanctietoepassing.nl), waar het als bijlage bij het inspectierapport is gevoegd.

in hoeverre de uitvoering voldoet. Bij de dimensie borging wordt nagegaan in hoeverre de toepassing van het beleid is zeker gesteld en in hoeverre de PI het beleid periodiek evalueert op effectiviteit en zo nodig bijstelt.

Het oordeel is geformuleerd in de volgende vier waarderungen:

- voldoet niet aan de relevante normen en verwachtingen;
- voldoet in beperkte mate aan de relevante normen en verwachtingen;
- voldoet overwegend maar niet volledig aan de relevante normen en verwachtingen;
- voldoet aan de relevante normen en verwachtingen.

1.4 Opzet

Methode

Ten behoeve van een doorlichting verzamelt de ISt feitelijke gegevens door documentonderzoek, observaties in de PI en interviews met betrokkenen bij de inrichting. Het standaardtoetsingskader vormt het uitgangspunt van de doorlichting (zie 1.3). Dit toetsingskader is uitgewerkt in een aantal gestructureerde vragen- en checklijsten. Op grond van vooraf door de PI verstrekte documentatie stelt de ISt aanvullende informatievragen op. De gegevens die de ISt hiermee verzamelt, worden afgezet tegen het toetsingskader en leiden tot een beoordeling van de te toetsen criteria op de dimensies beleid, uitvoering en borging (zie 1.3).

Drie inspecteurs hebben de PI in een periode van drie dagen doorgelicht. Zie Bijlage 4 voor het volledige inspectieprogramma van de doorlichting.

Tijdpad

Op 26 maart 2009 heeft de ISt de doorlichting formeel aangekondigd. De doorlichting is op 14, 16 en 22 april uitgevoerd. De locatiedirecteur heeft op 25 mei de conceptversie van het inspectierapport voor wederhoor voorgelegd gekregen. De ISt heeft de wederhoorreactie op 8 juni ontvangen. Op 17 juni heeft de hoofdinspecteur het inspectierapport vastgesteld en aangeboden aan de staatssecretaris van Justitie.

1.5 Objectbeschrijving

Locatie Almere bestaat uit twee units die beide in een kruisvormig gebouw zijn ondergebracht. In elk kruis zijn vier afdelingen ondergebracht die een standaard hvb-regime kennen waaronder een bijzondere zorgafdeling en een afdeling die gezien wordt als luwteafdeling voor o.a. oudere gedetineer-

den en gedetineerden met een specifieke delictachtergrond. In het hart van elk kruis zijn centraalposten gesitueerd van waaruit de verschillende afdelingen kunnen worden overzien. De afdelingen met gedetineerden bevinden zich op de tweede verdieping van beide kruisgebouwen. De sportzalen van beide units zijn op de begane grond van de kruisgebouwen ondergebracht. Dit geldt ook voor de meeste werkplaatsen. Op de eerste verdieping van unit 1 bevindt zich ook een werkplaats waar textielarbeid wordt verricht en is tevens de isoleerafdeling gesitueerd. De kruisgebouwen staan met elkaar in verbinding door een middengebouw. Net als de kruisgebouwen bestaat dit middengebouw uit drie verdiepingen. Op de begane grond is de portiersloge en zijn de bezoeksalen van unit 1 en 2. Op de eerste verdieping bevinden zich onder andere de leslokalen, de Medische Dienst, de bibliotheek, de geestelijke verzorging en de kerk. Op de tweede verdieping zijn de kantoren van de directie en het administratieve personeel ondergebracht. Aan het middengebouw is een inkomstenafdeling gebouwd.

Tabel 1. Capaciteit

Bestemming	Afdeling	Plaatsen	Mpc plaatsen	Mpc in %
Unit 1 Hvb mannen standaard	A	59	24	41%
	B	24		
	C	58	24	41%
	D (BZA)	24		
Unit 2 Hvb mannen standaard	E	59	24	41%
	F	24		
	G	58	24	41%
	H (luwte)	24		
Inkomsten	I	30		
<i>Totaal</i>		<i>360</i>	<i>84</i>	<i>23%</i>

1.6 Leeswijzer

Dit rapport bevat naast de inleiding vijf inhoudelijke hoofdstukken. Het betreft de hoofdstukken 2 tot en met 6. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de rechtspositie en de bejegening van gedetineerden. In hoofdstuk 3 wordt aandacht besteed aan de maatschappelijke veiligheid en in hoofdstuk 4 aan de interne veiligheid. Hoofdstuk 5 is gewijd aan de maatschappelijke reïntegratie en hoofdstuk 6 ten slotte gaat in op de organisatorische aspecten van de inrichting.

2

Rechtspositie en bejegening

In dit eerste inhoudelijke hoofdstuk gaat de ISt in op de vraag hoe het in de inrichting gesteld is met de rechtspositie en de bejegening. Aan de hand van 13 criteria wordt steeds getoetst of er beleid is, of dit beleid ook wordt uitgevoerd en of de uitvoering van dit beleid ook periodiek wordt geëvalueerd en zo nodig wordt bijgesteld. De criteria die besproken worden zijn achtereenvolgens: rechtmatige insluiting; screening; rapportage en registratie; huisregels en introductie; dagprogramma en activiteitsaanbod; toegang tot zorg; bejegening; discipline; contacten buitenwereld; voeding en winkel; accommodatie en meerpersoonscelgebruik; hygiëne; functioneren van de beklagregeling.

2.1 Rechtmatige insluiting

criterium

Gedetineerden dienen op basis van een rechtmatige titel te worden ingesloten. Het is daarom zaak dat een inrichting alle documenten rondom insluiting en identiteit goed controleert. Daartoe heeft de sectordirecteur gevangeniswezen (SDGW) in oktober 2006 een Fiatteringregeling bevolkingsadministratie vastgesteld die bij het insluitingsproces moet worden toegepast.

Bevindingen

De BVA werkt conform de richtlijnen van de SDGW. De BVA werkt volgens een lokale procesbeschrijving waarin functiescheiding en processtappen zijn vastgelegd. De fiatteringsregeling wordt toegepast, wekelijks verifieert de directie een tiental insluitingsdocumenten die door een medewerker van het BMO aselect worden gekozen. In januari 2006 heeft een audit plaatsgevonden, de uitslag hiervan was positief.

De BVA controleert de echtheid van identiteitspapieren met behulp van een scanapparaat.

Oordeel

De administratieve insluiting vindt plaats conform de richtlijnen, waardoor de dimensies beleid en uitvoering voldoen. Ook de borging voldoet, omdat er wekelijks verificatie door een directielid plaatsvindt.

2.2 Screening

criterium

Zo snel mogelijk na binnenkomst in een inrichting dient een gedetineerde te worden gescreend op gezondheidsrisico's, het vereiste beveiligingsni-

veau, het risico voor medegetineerden, zelfdestructief gedrag en de directe persoonlijke- en zorgbehoeften. Er zijn, met uitzondering van screening vanwege een meerpersoonscelplaatsing (mpc), momenteel nog geen landelijk voorgeschreven procedures voor de screening van gedetineerden bij binnenkomst. De Ist verwacht ten minste dat bij insluiting relevante informatie wordt gesignaleerd en geverifieerd en dat spoedig na insluiting in een persoonlijk gesprek met de gedetineerde wordt geïnformeerd naar zijn medisch/sociale omstandigheden en zorgbehoeften.

Bevindingen

De inrichting beschikt niet over een vastgelegd beleid dat het gehele inkomstenproces beschrijft, wel zijn er voor de verschillende afdelingen werkbeschrijvingen of dienstinstructies vastgesteld.

Dagelijks verzendt de BVA een transportlijst naar betrokken functionarissen waardoor zij op de hoogte zijn van nieuwe inkomsten. Nadat een gedetineerde binnenkomt bij het Bad, wordt biometrie (vingerscan) toegepast en worden gedetineerde en meegebrachte goederen gedetecteerd. Meegeleverde informatie van GRIP, politiebureaus of inrichtingen van herkomst geeft de BVA danwel het Bad door aan belanghebbenden.

PI Almere beschikt over een aparte inkomstenafdeling. De bedoeling is dat gedetineerden hier gemiddeld twee weken verblijven. Ten tijde van het bezoek van de Ist was de gemiddelde verblijfsduur korter door de hoge instroom. Het intakegesprek door de piw'er vindt zo snel mogelijk na binnenkomst plaats, uiterlijk de eerstvolgende dag. De piw'er verzamelt zijn informatie aan de hand van een intakeformulier. De gespreksverslagen worden in TULP-selectie geregistreerd. Het afdelingshoofd controleert regelmatig of dit daadwerkelijk gebeurt. Het hoofd BSD let hier eveneens op en meldt hiaten in het detentiebegeleidingsberaad (DBB).

De medische dienst vergaart zo mogelijk medisch relevante informatie, vóórdat de gedetineerde binnenkomt om met name medicatie tijdig te kunnen bestellen. Hiertoe belt zij onder meer naar politiebureaus waar gedetineerden verbleven, maar ook naar huisartsen of verslavingszorginstellingen. De PI Almere wordt geconfronteerd met het feit dat GGD en arrestantenzorg van de politie steeds vaker geen medische informatie willen verstrekken. Er vindt, met uitzondering van de inkomsten op de vrijdagmiddag, binnen 24 uur na binnenkomst van de gedetineerde een verpleegkundige intake plaats aan de hand van een standaardintakeformulier. De informatie wordt vastgelegd in MicroHIS, waarbij de medische data vervolgens kort daarna worden beoordeeld en geautoriseerd door de inrichtingsarts. Gedetineerden die op vrijdagavond of in het weekend

binnenkomen, worden zo nodig gezien door een arts van de Forensische Medische Maatschap Utrecht (FMMU). Voor bewa's en piw'ers is een vragenlijst ontwikkeld om vast te stellen of de arts gebeld moet worden of dat gewacht kan worden met de medische intake tot de eerstvolgende werkdag.

Verpleegkundigen verstrekken geen medische informatie aan de piw'ers. Als er medische bijzonderheden zijn die een speciale aanpak van piw'ers vragen, geven zij wel tips over hoe te handelen.

De verpleegkundigen maken veronderstelde psychische problematiek kenbaar aan de psycholoog. De medische dienst toetst tijdens de intake tevens op contra-indicaties voor meerspersoonsgebruik (MPC).

De screening door de medewerkers maatschappelijke dienstverlening (MMD'ers) vond in 2008 voor 85% binnen 10 dagen plaats. Voor het eerste kwartaal van 2009 ligt het percentage hoger. Ten tijde van het bezoek van de ISt werden er gedetineerden opgenomen met een zeer korte verblijfsduur (arrestanten), deze groep werd niet gescreend als vooraf vaststond dat hun verblijf maximaal twee weken duurde.

Het BSD houdt geen intake, wel checkt zij penitentiaire dossiers op relevante informatie. Zo nodig belt zij een inrichting van herkomst voor nadere informatie.

De verschillende disciplines geven bijzonderheden snel aan elkaar door. Op de inkomstenafdeling vindt wekelijks een multidisciplinair gedetineerdenberaad plaats waar alle gedetineerden besproken worden. Hier wordt ook beoordeeld of een gedetineerde op een MPC geplaatst kan worden. Het screeningsproces in zijn totaliteit is geen onderwerp van evaluatie.

Oordeel

Omdat screeningsactiviteiten op afdelingsniveau zijn vastgelegd maar niet in een inrichtingsbreed geïntegreerd beleid, voldoet de dimensie beleid overwegend. De dimensie uitvoering voldoet, de verschillende disciplines voeren hun screeningswerkzaamheden uit, bevindingen worden vastgelegd en onderling gecommuniceerd. De dimensie borging voldoet overwegend, informatie wordt onderling uitgewisseld, maar niet is gebleken dat er periodieke evaluatie van het totale screeningsproces plaatsvindt.

Aanbeveling

Leg alle screeningsactiviteiten vast in een inrichtingsbreed beleid en voer periodiek een evaluatie uit van het totale screeningsproces.

2.3 Rapportage en registratie

Criterium

Van iedere gedetineerde dient een penitentiair dossier te worden aangelegd waarin onder meer de volgende documentatie: een overzicht van insluitingsperiodes en inrichtingen van verblijf, selectie- en plaatsingsvoorstellen, registratiekaarten, overige bescheiden zoals uitslagen van urinecontroles, kopieën van strafrapporten e.d. Het penitentiair dossier is persoonsgebonden en wordt, indien een gedetineerde niet meer is ingesloten, bewaard in een centraal landelijk systeem. Overige op het verblijf van de gedetineerde betrekking hebbende stukken kunnen worden verzameld en bewaard in een inrichtingsdossier dat bij vertrek in de inrichting blijft en op termijn wordt vernietigd.

Bevindingen

Het bureau selectie en detentiebegeleiding (BSD) hanteert het handboek selectie en detentiebegeleiding van de DJI als uitgangspunt voor haar werkzaamheden.

Het BSD is verantwoordelijk voor de dossiervorming. De Ist heeft geconstateerd dat informatie wordt vastgelegd in het digitale penitentiare dossier. Daarnaast hanteert de BSD een papieren inrichtingsdossier waarin originele rapporten, beschikkingen en selecties worden bewaard.

Medewerkers van het BSD verwerken de gedragsrapportages die door piw'ers, maar ook door arbeidsmedewerkers en sportinstructeurs in TULP-selectie zijn gemaakt in hun selectieadviezen.

Medewerkers van de Medische Dienst rapporteren in Micro-his. De psychologen houden hun rapportage bij in het informatiesysteem voor psychologen (ISP).

Van de bespreking van het Psycho Medisch Overleg worden notulen gemaakt door een medisch secretaresse. De psycholoog is verantwoordelijk voor de doorgeleiding van informatie naar betrokken medewerkers, dit gebeurt zowel mondeling in het gedetineerdenoverleg dat wekelijks per afdeling wordt gehouden als schriftelijk via de mail.

Oordeel

De PI Almere voldoet op de dimensies beleid, uitvoering en borging. Het beleid is vastgelegd en werkzaamheden worden op basis hiervan uitgevoerd. Rapportages worden vastgelegd in daartoe geëigende systemen. Er wordt gecontroleerd of rapportages worden gemaakt, bij lacunes worden medewerkers hierop aangesproken.

2.4 Huisregels en introductie

criterium

Iedere gedetineerde moet bij binnenkomst in een inrichting zo veel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal op de hoogte worden gesteld van zijn rechten en plichten. Daarbij moet hem expliciet duidelijk gemaakt worden hoe hij zich kan beklagen. Om die reden is de directeur van een inrichting (wettelijk) verplicht om huisregels voor de inrichting vast te stellen. De inhoud en structuur van deze huisregels moet aansluiten bij het door de minister van Justitie vastgestelde model huisregels penitentiaire inrichtingen. Daarnaast acht de ISt het van belang dat met iedere (op een afdeling) inkomende gedetineerde door medewerkers van de inrichting een intakegesprek wordt gehouden met onder andere uitleg over de interne gang van zaken.

Bevindingen

De inrichting beschikt over huisregels die gebaseerd zijn op het model huisregels penitentiaire inrichtingen. De huisregels zijn in 2008 vastgesteld door de directeur. Huisregels worden bijgesteld als daar aanleiding toe is, er vindt geen jaarlijkse evaluatie plaats. Door de directie vastgestelde wijzigingen worden door het BMO per mail bekend gemaakt aan alle medewerkers. De afdelingshoofden zijn verantwoordelijk voor de aanwezigheid van een actuele set huisregels op de afdeling en in de bibliotheek. Er liggen geen huisregels op cel. Gedecoleerden beschikken wel ieder over een set huisregels. Een digitale versie van de huisregels is voor medewerkers toegankelijk via intranet. Gedetineerden kunnen de huisregels inzien in de computer die in de bibliotheek staat en voor gedetineerden toegankelijk is.

De huisregels zijn in enkele andere talen digitaal beschikbaar in de bibliotheek en op verzoek van een gedetineerde kunnen de huisregels worden uitgedraaid. Wijzigingen in de huisregels worden echter niet vertaald, hierover is een afspraak gemaakt met de cvt.

Tijdens het bezoek van de ISt aan de bibliotheek waren de huisregels in papieren versie niet voorhanden.

Bij het intakegesprek op de inkomstenafdeling, dat zo snel mogelijk na inkomst plaatsvindt, informeert de piw'er de gedetineerde over de aanwezigheid en beschikbaarheid van de huisregels. De gang van zaken en de voornaamste regels van de inrichting en de afdeling worden eveneens uitgelegd. De onderwerpen die minimaal in het gesprek aan bod moeten komen staan in een checklist. Als een gedetineerde de Nederlandse taal niet machtig is, vertaalt een piw'er of medegedetineerde de belangrijkste regels. PI Almere beschikt over een informatiekanaal voor gedetineerden op de tv waarop permanent informatie wordt gegeven over onder meer huisregels,

het dagprogramma, activiteiten en de commissie van toezicht. Het afdelingshoofd checkt of het intakegesprek gevoerd is op het moment dat de afdelingsrapportage van de inkomstenafdeling naar de BSD gaat. Dit kan na enkele dagen tot enkele weken zijn. De duur van het verblijf op de inkomstenafdeling is afhankelijk van de instroom. Ten tijde van het bezoek van de ISt was er sprake van een hoge instroom en daardoor een kort verblijf op de inkomstenafdeling. Enkele gedetineerden met wie de ISt sprak gaven echter aan dat zij geen inkomstengesprek hadden gehad.

Oordeel

Het beleid voldoet, er is sprake van aanwezigheid van actuele huisregels, ook is er een checklist met daarin opgenomen de onderwerpen die bij een intake besproken moeten worden. De uitvoering voldoet beperkt. Huisregels zijn niet beschikbaar op cel en ook lagen ze niet ter inzage in de bibliotheek.² Enkele gedetineerden gaven aan dat zij geen inkomstengesprek hadden gehad. De borging voldoet eveneens beperkt, huisregels worden naar bevind van zaken bijgesteld, er is geen periodieke evaluatie van de huisregels. Op het voeren van en de inhoud van de intakegesprekken vindt geen actieve controle plaats.

Aanbevelingen

- Voorzie iedere cel van een set huisregels en draag er zorg voor dat huisregels ter inzage liggen in de bibliotheek.
- Draag zorg voor een periodieke evaluatie van de huisregels.
- Borg dat intakegesprekken worden gevoerd.

2.5 Dagprogramma en activiteiten aanbod

criterium

Gedetineerden hebben wettelijk recht op een aantal regimesactiviteiten, zoals dagelijks een uur luchten, minimaal tweemaal per week drie kwartier sport, wekelijks bibliotheekbezoek, onderwijs en recreatie (minimaal zes uur per week). Daarnaast zijn er landelijke voorschriften voor de duur van het dagprogramma. Gedetineerden in een regime van beperkte gemeenschap (o.a. regulier huis van bewaring) dienen wekelijks minimaal gedurende 43 uur gemeenschappelijke activiteiten te krijgen aan geboden. Veroordeelden tot een gevangenisstraf, waaronder arrestanten, hebben in een regime van algehele gemeenschap het recht om wekelijks minstens 59

² In de wederhoorreactie heeft de inrichting aangegeven dat het beleid ten aanzien van inzage huisregels door gedetineerden volgens afspraak met de commissie van toezicht is. Het oordeel van de ISt blijft op dit punt echter ongewijzigd.

uur buiten de cel te verblijven met 45 uur per week activiteiten.

Bevindingen

De inrichting heeft een actueel dagprogramma en zal op korte termijn een nieuw dagprogramma invoeren. Zowel het nieuwe als het huidige dagprogramma hebben een duur van 43 uur. Gedetineerden zijn niet ontevreden over het aangeboden dagprogramma en de commissie van toezicht heeft het beeld dat gedetineerden aangeboden krijgen waar ze recht op hebben. Zo hebben ze de mogelijkheid om dagelijks een uur te luchten en wekelijks gedurende een uur de bibliotheek bezoeken. Er bestaat ook de mogelijkheid om bij de openbare bibliotheek boeken aan te vragen. Daarnaast kunnen gedetineerden boeken in andere talen aanvragen. De bibliotheek beschikt over een grote hoeveelheid stripboeken. Tevens worden er puzzels uitgeleend. Er worden geen cd's uitgeleend.

Per week hebben gedetineerden 14 uur recreatie en tweemaal drie kwartier per week kan er gesport worden. Indien gedetineerden geen gebruik maken van de mogelijkheid om te sporten dan wordt, voor zover dit in het dagprogramma is in te passen, aan andere gedetineerden de mogelijkheid geboden om extra te sporten. Sport valt niet vaak uit en als een ILO'er ziek is dan wordt er zoveel mogelijk voor vervanging gezorgd.

Voor alle afdelingen met uitzondering van de inkomstenafdeling wordt er arbeid aangeboden. Voor de BZA geldt dat de arbeid op de afdeling wordt aangeboden waarbij de duur afhankelijk is van wat de gedetineerde 'aankan'. Voor de overige afdelingen bedraagt de arbeid 15 uur per week. In het nieuwe dagprogramma zal dit ongeveer 20 uur zijn. De recreatie, die nu ruim boven de wettelijke norm ligt, wordt dan teruggebracht zodat de totale duur van het dagprogramma gelijk blijft.

Arbeid valt volgens personeel wel eens uit. Volgens gedetineerden gebeurt dit geregeld. Indien de arbeid uitvalt, dienen de gedetineerden op de cel te blijven, omdat de andere kant van de afdeling op dat moment recreatie heeft en het personeel daarvoor wordt ingezet. Wel wordt bij uitval van arbeid zoveel mogelijk getracht de gedetineerden te compenseren door extra luchten of recreatie aan te bieden. De inrichting heeft uitgebreide arbeidsvoorzieningen waaronder: poedercoating; textiel; wasserette; montage/diversen.

Uitval van arbeid en overige activiteiten wordt niet gemonitord.

Oordeel

Het dagprogramma van de PI Almere voldoet voor wat betreft het beleid en de uitvoering aan de normen en verwachtingen. De borging voldoet niet volledig, maar overwegend omdat de uitval van activiteiten niet gemonitord wordt.

Aanbevelingen

Monitor de uitval van activiteiten en stuur zo nodig op basis hiervan bij.

2.6 Toegang tot zorg

Criterium

Het begrip zorg omvat binnen de context van dit criterium geestelijke zorg, medische zorg (inclusief tandheelkundige zorg) en psychosociale zorg. In de inrichting dient voldoende geestelijke zorg beschikbaar te zijn die aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de gedetineerden. Art. 42 van de penitentiaire beginselenwet (Pbw) bepaalt dat de aan de inrichting verbonden arts beschikbaar is voor het regelmatig houden van spreekuur. Ook in acute situaties moet kunnen worden voorzien in noodzakelijke medische zorg. Op het terrein van de psychosociale zorg moeten er binnen de inrichting gekwalificeerde hulpverleners beschikbaar zijn die casuïstiek bespreken in het zogenaamde psychomedisch overleg (PMO).

Bevindingen

De wijze waarop een gedetineerde toegang heeft tot zorgverleners staat duidelijk omschreven in de huisregels.

De Medische Dienst werkt volgens de eisen van 'Verantwoorde Medische Zorg'. In juni 2008 heeft een audit plaatsgevonden. Naar aanleiding hiervan is een plan van aanpak gemaakt voor de verbeterpunten uit de audit. Afspraken hierover zijn vastgelegd in het jaarplan MD 2009.

Gedetineerden kunnen, na hiervoor een sprekersbriefje te hebben ingevuld, in principe binnen een dag, maar uiterlijk binnen 2 werkdagen terecht op het verpleegkundig spreekuur. De verpleegkundigen inventariseren de klachten en verwijzen zo nodig door naar het spreekuur van de arts of de tandarts. Dagelijks bestaat er een mogelijkheid om het huisartsenspreekuur te bezoeken. De tandarts houdt wekelijks spreekuur.

De artsen zijn niet in dienst van de PI Almere, artsenzorg wordt geleverd door de Forensische Medische Maatschap Utrecht (FMMU). De FMMU draagt eveneens zorg voor de artsenzorg buiten kantooruren, afspraken hierover zijn vastgelegd in een protocol.

De toegang tot de psycholoog verloopt in principe via de medische dienst of een afdelingshoofd, maar ook piw'ers kunnen de psycholoog verzoeken om bij een gedetineerde langs te gaan. Een gedetineerde kan wel rechtstreeks een sprekersbriefje invullen voor de psycholoog, maar de eerste inventarisatie gebeurt door de verpleegkundige. De wachttijd voor een gesprek met de psycholoog is kort, maximaal een week.

De toegang tot de psychiater verloopt via de arts, de psycholoog of het PMO. De psychiater komt twee maal per week in de inrichting.

Verpleegkundigen bezoeken dagelijks gedetineerden die in een straf- of observatiecel zijn geplaatst, in het laatste geval gaat ook de psycholoog mee. Het is ter beoordeling aan de verpleegkundigen of ook een arts de gedetineerden bezoekt.

Binnen PI Almere functioneert een PMO waaraan de coördinerend arts, de psychiater, psychologen, een verpleegkundige en een sociaal psychiatrisch verpleegkundige (SPV-er) deelnemen. Er wordt gewerkt volgens de best practice PMO. De vergaderingen worden genotuleerd door een secretaresse. De psycholoog draagt zorg voor de doorgeleiding van voor woonafdelingen relevante informatie.

De werkwijze van het PMO wordt regelmatig geëvalueerd.

Gedetineerden zijn in het algemeen tevreden over de medische zorg die zij krijgen. Dit blijkt uit de gedetineerdensurvey van 2007 en is bevestigd in de gesprekken met gedetineerden.

PI Almere heeft een BZA voor de opvang van psychisch kwetsbare gedetineerden. Het beleid van deze afdeling is vastgelegd in een BZA-beleidsplan. Gedetineerden kunnen alleen op indicatie van de psycholoog op de BZA geplaatst worden.

Naast de BZA beschikt de PI Almere over een “luwteafdeling”, dit is een interne differentiatie voor gedetineerden die wat meer zorg behoeven, zoals ouderen en zedendelinquenten. Het beleid voor plaatsing of bejegening van deze doelgroep is niet in een protocol of beleidsplan vastgelegd. Tot plaatsing op deze afdeling wordt in eerste instantie besloten in het gedetineerdenoverleg op de inkomstenafdeling. Ook gedurende het verloop van de detentie kunnen gedetineerden nog op deze afdeling geplaatst worden met toestemming van het afdelingshoofd.

Binnen de PI Almere zijn een katholiek, protestant, humanistisch, boeddhistisch, hindoeïstisch en islamitisch geestelijk verzorger werkzaam. Zij verzorgen gemeenschappelijke kerk- en gebedsdiensten en gespreks-groepen. Daarnaast kunnen gedetineerden bij hen terecht voor een persoonlijke afspraak. Op de inkomstenafdeling worden standaard alle nieuwe inkomsten bezocht door een geestelijk verzorger. De geestelijk verzorgers nemen actief deel aan de verschillende gedetineerdenoverleggen. Er is sprake van een goede samenwerking met de verschillende disciplines.

De geestelijke verzorging beschikt over een multifunctionele kerk- cq. gebedsruimte en een ruimte voor de gespreksgroepen. De gespreksgroepen vinden gelijktijdig plaats met recreatie, dit komt echter niet ten laste van het minimum aantal recreatieuren waar een gedetineerde recht op heeft.

Oordeel

Omdat de toegankelijkheid van de functionarissen die betrokken zijn bij de normale en spoedeisende zorg is vastgelegd en de werkwijze van de Medische Dienst is beschreven conform de richtlijnen “Verantwoorde Medische Zorg” voldoet het beleid. De uitvoering voldoet eveneens omdat de zorgverleners goed toegankelijk zijn en onderling voldoende met elkaar en overige functionarissen communiceren. De borging voldoet eveneens, zorgverleners evalueren hun werkwijze en stellen deze zo nodig bij.

2.7 Bejegening

Criterium

Respectvolle bejegening staat centraal bij dit criterium. De bejegening komt in belangrijke mate tot uitdrukking in de wijze waarop het (executieve) inrichtingspersoneel omgaat met gedetineerden. Impliciet betekent dit dat gedetineerden niet mogen worden gediscrimineerd. Voor gedetineerden is het van belang dat de medewerkers voor hen toegankelijk zijn en dat medewerkers alert reageren op (niet altijd expliciete) verzoeken daartoe.

Bevindingen

De inrichting heeft een visie geformuleerd op de bejegening van gedetineerden. Die is niet te vinden in een apart beleidsdocument, maar wel in jaarplannen en in een handleiding die voor het personeel is vervaardigd. Het onderwerp komt ook aan de orde in teamvergaderingen en in het gedetineerdenoverleg.

Uit alle gesprekken komt het beeld naar voren dat het personeel daadwerkelijk de gedetineerden met respect en aandacht bejegt. Ook de gedetineerden zelf bevestigen dat zij in het algemeen goed worden behandeld. Zij zeggen dat de sfeer in de PI Almere vriendelijk is in vergelijking met andere huizen van bewaring.

De PI werkt niet standaard met een mentoraatsysteem, maar bij gedetineerden die extra aandacht vragen wordt wel een personeelslid gezocht dat een goed contact met betrokkene heeft die dan vervolgens als mentor kan optreden.

De Inspectie kreeg te horen dat piw'ers vaak – de een meer dan de ander – een praatje met de gedetineerden maken. Discriminatie wordt door niemand als een probleem genoemd.

Sommige piw'ers kloppen op de celdeur alvorens die te openen, maar anderen doen dat niet.

Overdag wordt snel gereageerd op een oproep vanuit de cel; 's nachts kan dat wat langer (geschat werd 15 minuten) duren.

Oordeel

De PI Almere is een inrichting waar gedetineerden respectvol worden bejegend. Het beleid hierover is duidelijk vastgelegd. Omdat er op voor gedetineerden belangrijke punten van verschillen zijn in het optreden van piw'ers, en de Inspectie niet heeft waargenomen dat daarop wordt gestuurd, voldoen de uitvoering en de borging niet volledig maar wel overwegend.

Aanbevelingen

Bezie hoe meer gewaarborgd kan worden dat gedetineerden door alle piw'ers op dezelfde manier bejegend worden.

2.8 Discipline

criterium

(Inter)nationale regelgeving omschrijft hoe de inrichting dient om te gaan met de toepassing van disciplinaire- en dwangmiddelen om de orde in de inrichting te handhaven. Zo zijn er in de Pbw en in het model huisregels penitentiaire inrichtingen voorschriften opgenomen met betrekking tot de procedure en vormgeving van sancties, de wijze waarop afzondering ten uitvoer wordt gelegd en geweldsmiddelen mogen worden toegepast.

De toepassing van geweld en het aanbrengen van mechanische middelen om veiligheidsrisico's rond gedetineerden te beheersen is expliciet geregeld in de ministeriële regelingen Geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen en de Regeling mechanische middelen in penitentiaire inrichtingen. Deze regelgeving is samengebracht in het zogenaamde handboek Intern bijstandsteam (IBT) van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI).

Bevindingen

De inrichting heeft een (uit 2007 daterend) document opgesteld waarin helder beschreven staat welke straffen en maatregelen volgen op allerlei vormen van ongewenst gedrag. Naar aanleiding van de nieuwe landelijke richtlijnen voor de bestrijding van drugsgebruik zijn de straffen voor druggerelateerde overtredingen inmiddels verzwaard.

De locatiedirecteur en de unitdirecteur leggen de straffen en maatregelen op. De instructies met betrekking tot de toepassing van geweld en het gebruik van gewelds- en mechanische middelen zijn aanwezig.

Geweldstoepassing gebeurt door het IBT-team, maar er is wel discussie in de

inrichting of ook niet anderen die daartoe de nodige vaardigheden bezitten ingezet kunnen worden. Overigens komt de daadwerkelijke toepassing van geweld in de PI Almere spaarzaam voor. Wanneer er sprake van is, is de geweldstoepassing beheerst en proportioneel. Alle geweldsincidenten, en waar van toepassing de inzet van het IBT, worden geëvalueerd.

Oordeel

Bij het criterium Discipline voldoet de PI op de dimensies beleid, uitvoering en borging.

2.9 Contacten buitenwereld

Criterium

(Inter)nationale regelgeving bepaalt dat gedetineerden bezoek mogen ontvangen van, en mogen telefoneren en corresponderen met, verwanten, andere personen en vertegenwoordigers van externe instanties. In de Pbw is vastgelegd dat gedetineerden ten minste 1 uur per week bezoek mogen ontvangen en, in beginsel op eigen kosten, ten minste eenmaal per week minimaal 10 minuten een telefoongesprek mogen voeren. In het Model huisregels penitentiaire inrichtingen is vastgelegd dat gedetineerden recht hebben op consulaire bijstand.³ Ook dienen gedetineerden door middel van tijdschriften, kranten, radio en TV op de hoogte te kunnen blijven van de actualiteit in de vrije samenleving. Op basis van art. 24 lid 4 van de European prison rules (EPR) verwacht de Ist dat de bezoektijden van een inrichting zodanig zijn dat schoolgaande kinderen van gedetineerden op bezoek kunnen komen.

Bevindingen

Alle gedetineerden kunnen minimaal eenmaal per week een uur bezoek ontvangen. De inrichting stelt zich daarbij flexibel op door bij voorbeeld als het bezoek van ver komt een langere bezoektijd toe te staan.

Een minpuntje is dat de bezoekszaal niet kindvriendelijk is. Sommige gedetineerden zeggen dat zij om die redenen hun kinderen niet op bezoek laten komen. Het door de inrichting gehanteerde systeem is overigens wel dusdanig flexibel dat er geen problemen met de bezoektijden van schoolgaande kinderen ontstaan.

Volgens de geïnterviewde gedetineerden zijn er rond het telefoneren geen

³ De minister van Justitie heeft het 'Model huisregels penitentiaire inrichtingen' vastgesteld bij de invoering van de Pbw in 1998. Het model vormt de standaard voor de per inrichting door de directeur vast te stellen huisregels.

problemen. Ook de commissie van toezicht ontvangt daar weinig klachten over.

De gedetineerden blijven vooral via tv-uitzendingen op de hoogte van wat er in de vrije samenleving gebeurt. Er is een uitgebreid aanbod van kranten en tijdschriften in de bibliotheek.

Oordeel

De rechten van gedetineerden die te maken hebben met het onderhouden van contact met de buitenwereld zijn in de PI goed gewaarborgd. Daarmee voldoet de inrichting op alle onderdelen aan de normen en verwachtingen waaraan de Ist toetst.

2.10 Voeding en winkel

Criterium

In de artikelen 42 lid 2, en 44 lid 1 en 3 van de Pbw is bepaald dat bij de verstrekking van voeding aan gedetineerden rekening moet worden gehouden met (medische) diëten en met de godsdienstige en/of levensovertuiging van gedetineerden. De DJI heeft daarnaast een programma van eisen (pve) opgesteld dat op landelijke schaal bepaalt aan welke eisen de voeding dient te voldoen qua variëteit en voedingswaarde. Aangezien binnen het gevangeniswezen de voeding in meerderheid door cateringbedrijven wordt geleverd dienen zij te voldoen aan dit pve.⁴

Op grond van art. 44 lid 5 Pbw dient de directeur van een inrichting zorg te dragen voor een winkelvoorziening. De wijze waarop dit plaats vindt varieert per inrichting.

Bevindingen

De PI Almere heeft met cateraar Eurest een contract afgesloten voor de levering van voeding. Hiervoor heeft een clusterbrede aanbesteding plaatsgevonden op basis van het format van DJI waarin het Programma van Eisen is opgenomen. Eurest werkt volgens de HACCP-normen, er vinden hierop regelmatig audits plaats. De Ist heeft enkele auditrapporten ingezien en geconstateerd dat hier voldoende op werd gescoord. Dagelijks wordt door de cateraar een proefmaaltijd geleverd. Steekproefsgewijs wordt deze door het hoofd facilitaire dienst beoordeeld op samenstelling, smaak en hoeveelheid, hier wordt geen registratie van bijgehouden.

De gedetineerden geven aan tevreden te zijn over de voeding, er is een ruime variatie en ook dieetwensen of voedingswensen op grond van

---

⁴ In een enkele inrichting van het gevangeniswezen wordt de voeding nog vers bereid in eigen keuken.

geloofsovertuiging leveren geen problemen op. Dagelijks worden er echter maaltijden onaangeroerd weggegooid omdat veel gedetineerden voorkeur geven aan door hen zelf bereide maaltijden.

De PI Almere heeft een winkelvoorziening die verzorgd wordt door APS. Gedetineerden kunnen op basis van een vaste bestellijst wekelijks goederen bestellen, daarnaast kunnen zij ook bestellingen doen voor de buitenkantine.

Gedetineerden hebben weinig klachten over het assortiment en de aflevering van goederen door de winkel, de prijzen vindt men wel hoog. Het hoofd Facilitaire Zaken laat periodiek een prijsvergelijking uitvoeren met winkels in de vrije maatschappij en communiceert haar bevindingen met de Gedeco.

Oordeel

Zowel op de aspecten beleid en uitvoering voldoet de PI Almere aan de normen en verwachtingen. Er zijn weinig klachten over de verstrekte voeding en het aanbod van de winkel. De borging voldoet overwegend. Er vinden door het hoofd Facilitaire Zaken controles plaats op de voeding. Deze controles reiken echter niet zover dat het nakomen van contractafspraken door de leverancier periodiek gecontroleerd en vastgelegd worden door een extern bureau.

Aanbevelingen

Overweeg periodiek door een extern bureau te laten controleren en te laten vastleggen of de voeding voor gedetineerden voldoet aan de afspraken uit het contract met de leverancier.

2.11 Accommodatie en meerpersoonscelgebruik

criterium

In ministeriële regelgeving staat gedetailleerd omschreven waaraan een cel, qua uitvoering, moet voldoen. Sinds 2004 dient een inrichting, ingegeven door het toenmalige capaciteitstekort, ook de beschikking te hebben over een substantieel aantal meerpersoonscellen (mpc). Meestal zijn dit éénpersoonscellen die zodanig zijn aangepast dat er twee gedetineerden permanent in kunnen verblijven. Alvorens een gedetineerde wordt geplaatst op een mpc dient te worden nagegaan of er contra-indicaties zijn.⁵

⁵ Dit kunnen zijn: verslavingsproblematiek, de (psychische) gezondheidstoestand, gedragsproblematiek, delictachtergrond en/of opgelegde beperkingen. De Ist is van mening dat ook rekening dient te worden gehouden met rookgedrag.

Bevindingen

Iedereen die binnenkomt in de PI, verblijft eerst enige tijd, variërend van een paar dagen tot twee weken, op de inkomstenafdeling. De daarna volgende plaatsing op een andere afdeling is altijd een plaatsing op een meerpersoonscel, tenzij van contra-indicaties sprake is.

Functionarissen in de inrichting zeggen dat goed gekeken wordt wie met elkaar matchen. Gedetineerden worden gescreend op de contra-indicaties, en mogen zelf een voorkeur voor een celgenoot uitspreken. Rokers en niet-rokers worden niet samengeplaatst.

Kort na de start is het meerpersoonscelgebruik geëvalueerd; het wordt nu als een geaccepteerd verschijnsel beschouwd.

Oordeel

De inrichting gaat zorgvuldig met de plaatsing op meerpersoons cellen om. De ISt is wel van mening dat het wenselijk blijft van tijd tot tijd het gevoerde beleid te evalueren en de eventuele noodzaak van aanpassingen te bezien.

Aanbevelingen

Evalueer periodiek het beleid en de uitvoeringspraktijk rond het meerpersoons celgebruik.

2.12 Hygiëne

Criterium

Het is van belang dat in een inrichting vooral de ruimten waar gedetineerden verblijven goed worden onderhouden en aan hen de mogelijkheid wordt geboden hun kleding schoon te houden. Beddengoed moet regelmatig worden verschoond en minimaal twee keer per week moet kunnen worden gedoucht. In het model huisregels penitentiaire inrichtingen is een aantal op hygiëne betrekking hebbende zaken dwingend voorgeschreven.

Bevindingen

In de huisregels wordt het verschonen van beddengoed en kleding niet expliciet beschreven.

In de praktijk wordt echter ruimschoots aan de hygiënische normen voldaan. Douchen is vaker dan het voorgeschreven minimum van twee keer per week mogelijk. Er is elke week de mogelijkheid om kleding te wassen en het beddengoed wordt wekelijks verschoond. De cellen en gemeenschappelijke ruimtes worden voldoende schoongehouden. Bij celinspecties wordt ook op de hygiëne gelet.

Oordeel

Bij de herziening van de huisregels kan ook aandacht besteed worden aan het wekelijks verschonen van beddengoed en kleding. De Inspectie constateert dat in de praktijk hygiënische normen ruim voldoende worden nageleefd, en dat er ook voldoende toezicht op de hygiëne is.

2.13 Functioneren van de beklagregeling

criterium

De Pbw biedt gedetineerden de mogelijkheid om in beklag te gaan tegen beslissingen van de directeur van de penitentiaire inrichting. Dit beklag moet dan worden ingediend bij de beklagcommissie van de aan de inrichting verbonden commissie van toezicht. Behoudens uitzonderingsgevallen moet deze commissie vervolgens binnen vier weken uitspraak doen.

Bevindingen

In de huisregels is opgenomen op welke wijze gedetineerden in beklag kunnen gaan en contact kunnen krijgen met de maandcommissaris (mc) van de commissie van toezicht.

Voor beide hvb units van de inrichting is er een mc. Deze belt periodiek met de inrichting om te informeren of er verzoekbriefjes van gedetineerden zijn voor een gesprek met de mc. Gemiddeld bezoekt de mc de inrichting elke twee weken. Dit bezoek wordt niet van tevoren aangekondigd. Vanwege de dagelijkse werkzaamheden van de cvt leden is een spreekuur op een vast tijdstip niet te realiseren. De mc heeft niet het idee dat gedetineerden niet weten wat de functie van mc inhoudt. De gedetineerden die de ISt sprak gaven echter aan niet bekend te zijn met de mc. De mc maakt steeds na afloop van de periode waarin is opgetreden als mc een verslag van o.a. de klachten die besproken zijn en de zaken waarin bemiddeld is. Deze verslagen komen bij het overleg van de cvt met de directie aan de orde. Klaagschriften worden door het secretariaat van de cvt standaard voor bemiddeling doorgestuurd naar de mc, tenzij duidelijk is dat de mc reeds betrokken is geweest in een voortraject. De gedetineerden kan bijvoorbeeld op advies van de mc een klacht hebben ingediend. In 2008 zijn 159 klaagschriften ingediend waarvan er 79, mede door bemiddeling, voor de zitting weer werden ingetrokken. Van de resterende klachten werden er 59 ongegrond, 3 niet ontvankelijk en 9 wel ontvankelijk verklaard. Tijdens het onderzoek van de ISt bleek dat de dossiervorming van beklagzaken door de inrichting niet op orde is. De cvt vergadert maandelijks met de inrichtingsdirectie. N.a.v. de in het rapport “werkwijze commissies van toezicht” door de ISt gesignaleerde good practices heeft de cvt nu voorafgaand aan dit overleg een half uur een voorbespreking teneinde het overleg met de

directie efficiënter te laten verlopen. Deze praktijk bevalt goed. De cvt geeft aan dat de directie open en transparant is richting de cvt en haarzelf en haar handelen ter discussie durft te stellen. De directie op haar beurt geeft aan dat de cvt en de mc een actieve rol vervullen. Dat de cvt actief meedenkt, maar ook een duidelijke eigen mening heeft.

Oordeel

Hoewel in de huisregels is beschreven hoe gedetineerden op welke wijze gedetineerden in beklag kunnen gaan en contact kunnen krijgen met de maandcommissaris (mc) van de commissie van toezicht, is dit bij gedetineerden onvoldoende bekend. Een mogelijke verklaring hiervoor vormt het feit dat, zoals eerder reeds bleek, de huisregels onvoldoende verspreid zijn binnen de inrichting. De dossiervorming van beklagzaken van gedetineerden door de inrichting is niet op orde.

Aanbevelingen

- Geef betere voorlichting aan gedetineerden over de wijze waarop ze in beklag kunnen gaan en contact kunnen krijgen met de maandcommissaris van de commissie van toezicht.
- Draag zorg voor een goede dossiervorming van beklagzaken van gedetineerden.

2.14 Conclusie

Bij het aspect rechtspositie en bejegening zijn 13 criteria getoetst. Bij vijf van deze criteria heeft de Inspectie geoordeeld dat de inrichting volledig voldoet aan de normen en verwachtingen. Het betreft de volgende criteria: rechtmatige insluiting; rapportage en registratie; toegang tot zorg; discipline; contacten buitenwereld. Bij de overige criteria valt op dat deze overwegend voldoen aan de normen en verwachtingen, maar dat de inrichting de borging vaak kan verbeteren. Zo ontbreekt een periodieke evaluatie van het totale screeningsproces van gedetineerden, wordt de uitval van activiteiten niet gemonitord, kan beter geborgd worden dat alle medewerkers gedetineerden op een gelijke wijze bejegenen, is het raadzaam het beleid en de uitvoeringspraktijk rond het meerpersoons celgebruik periodiek te evalueren, is de registratie en dossiervorming van beklagzaken door de inrichting beneden de maat en worden de huisregels niet periodiek geëvalueerd. Voor deze huisregels geldt bovendien dat ze onvoldoende ter beschikking worden gesteld aan gedetineerden. Mede hierdoor lijkt onvoldoende bekend te zijn bij gedetineerden op welke wijze ze met de commissies van toezicht en de maandcommissaris in contact kunnen komen.

3

Maatschappijbeveiliging

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag hoe de inrichting waarborgt dat de maatschappij zo goed mogelijk beschermd is tegen de aan haar zorg toevertrouwde gedetineerden. Het hoofdstuk bestaat uit twee criteria. Bij het eerste criterium ‘beveiliging tegen ontvluchtingen’ toetst de Ist of er lokale procedures en systemen zijn die zorgdragen voor handhaving van het beveiligingsniveau van de inrichting, of deze procedures en systemen ook worden toegepast en stelselmatig worden gecontroleerd, geëvalueerd en zo nodig worden bijgesteld. Bij het tweede criterium ‘toepassing vrijhedenbeleid’ toetst de Ist of er in de inrichting een met landelijk beleid in overeenstemming zijnde vastgestelde procedure voor het verlenen van verlof en het voordragen van gedetineerden voor detentiefasering is, of deze procedure wordt toegepast, gecontroleerd, geëvalueerd en zo nodig wordt bijgesteld.

3.1 Beveiliging tegen ontvluchtingen

Criterium

Het Nederlandse gevangeniswezen kent een aantal varianten met betrekking tot de daadwerkelijke vrijheidsbeneming, waarvan de toepassing voor een groot deel afhankelijk is van het risico op ontvluchting. De twee uiterste varianten zijn de zeer gesloten extra beveiligde inrichting (EBI) en de open zeer beperkt beveiligde inrichting (ZBBI). De EBI biedt landelijk huisvesting aan gedetineerden met een extreem vlucht- en/of beheersrisico. De ZBBI huisvest veelal gedetineerden in de laatste fase van hun detentie. Zij kunnen vanuit de ZBBI onder bepaalde voorwaarden deelnemen aan het regulier maatschappelijk verkeer.

Vanwege een aantal ontvluchtingen, veroorzaakt door onachtzaamheid in inrichtingen, heeft de sectordirecteur gevangeniswezen in 2006 beleid vastgesteld. Dit beleid is gericht op het in een inrichting vastleggen en consequent uitvoeren van handelingen en gedragingen die zijn gericht op het voorkomen van ontvluchting.⁶ De Ist ontleent aan dit beleid haar toetsingscriteria, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen statische en dynamische beveiligingsaspecten.

De Ist betreft bij haar beoordeling de resultaten van de in opdracht van de SDGW gemaakte externe security audit (ESA).⁷

Bevindingen

De inrichting heeft voor de kritische processen bezoek, luchten, celinspecties, aanwezigheids- en urinecontroles beleid ontwikkeld en vastgelegd. Dit

⁶ Rapportage ‘taskforce penitentiaire scherpte’, directie gevangeniswezen DJI, mei 2006.

⁷ De ESA is een binnen de DJI toegepast instrument om op systematische wijze alle aspecten rond de veiligheid van een inrichting tegen het licht te houden.

beleid is in overeenstemming met de minimale eisen in het beleidsdocument 'Penitentiaire Scherpste'.⁸

De geldende werk- en dienstinstructies worden in de praktijk over het algemeen overeenkomstig toegepast en medewerkers geven er voldoende blijk van kennis te hebben van de voor hun handelen relevante werkinstructies. De IST heeft tijdens het luchten echter geconstateerd dat PIW'ers niet conform de werkinstructie toezicht houden vanuit de daarvoor bestemde abri's, maar met elkaar stonden praten op het midden van de luchtplaats. De inrichting heeft aangegeven dat juist het correct opgesteld staan tijdens het luchten de volledige aandacht heeft en dat het er nog nadrukkelijker op zou toezien dat hieraan gevolg wordt gegeven. Voor het toezicht op de naleving van de instructies in het algemeen zijn de afdelingshoofden verantwoordelijk. Zij gaan regelmatig langs de posten om deze naleving te controleren. Indien in de praktijk blijkt dat een procedure niet werkt dan wordt de instructie bijgesteld. Voor elke instructie is een procesverantwoordelijke aangewezen. Voorstellen tot wijzigingen van beveiligingsinstructies worden in het beveiligingsoverleg besproken en vastgesteld.

Penitentiaire scherpste komt, zo blijkt uit gesprekken met medewerkers en notulen, niet standaard tijdens alle werkoverleggen aan de orde. Wel wordt er door personeel geregeld onderling en tijdens andere overlegvormen over gesproken. Zo is er op de BZA bijvoorbeeld een projectgroep veiligheid ingesteld. Ook blijkt uit verschillende documenten dat de inrichting actief stuurt op het goed 'tussen de oren krijgen' van Penitentiaire Scherpste. Zo is er een handleiding voor personeel waarin o.a. wordt ingegaan op het belang van veiligheidsbewustzijn. Ook wordt met elk nieuw personeelslid aan de hand van een checklist een gesprek gevoerd door het hoofd beveiliging. In deze checklist vormt Penitentiaire Scherpste een apart onderwerp. Periodiek wordt er tijdens functioneringsgesprekken teruggekomen op het juist toepassen van werk- en dienstinstructies. Desalniettemin, zo bleek tijdens het luchten, is personeel niet altijd voldoende scherp.

De statische beveiligingsvoorzieningen ter voorkoming van ontvluchting werken in het algemeen naar behoren. De sluiswerking van deuren functioneert naar behoren. De inrichting heeft geïnvesteerd in een goed dekkend camerasysteem op risicovolle locaties. Er worden regelmatig oefeningen gehouden waardoor eventuele gebreken snel gesignaleerd worden. Daarnaast wordt de werking van systemen twee keer per jaar gecontroleerd door de leveranciers. De eigen technische dienst controleert frequenter en houdt hiervan een logboek bij. Gebreken en defecten aan

---

⁸ SDGW, mei 2006

bijvoorbeeld binnencamera's of het niet goed functioneren van nieuwe piepers worden door de inrichting doorgaans snel weggenomen of opgelost.

Gedetineerden worden bij het verlaten van de inrichting voor een bezoek aan de rechtbank onderworpen aan een controle met biometrie (vingerafdrukscan), met detectie op metalen voorwerpen en een fouillering. Bij terugkeer wordt dezelfde procedure toegepast. Bij weekendverlof wordt dezelfde procedure toegepast, zij het dat bij terugkomst in de inrichting er gevisiteerd wordt in plaats van gefouilleerd.

De ruimten waar gedetineerden individueel en/of collectief verblijven (zoals cellen, luchtplaatsen en bezoekeruimten) worden stelselmatig gecontroleerd. Incidenten met een veiligheidsrisico worden gerapporteerd. Rapportages worden ingeleverd bij de teamleider en doorgegeven bij de overdracht van dag- naar nachtdienst en andersom. Rapporten van brandmeldingen gaan naar de coördinator BHV en zo nodig wordt hierop actie ondernomen. Deze rapporten worden 1 keer per maand besproken. Rapporten van de inzet van het IBT gaan naar de coördinator BHV en worden 1 keer per twee maanden besproken.

PIW'ers dienen dagelijks te rapporteren over vluchtgevaarlijke gedetineerden die op de lijst VGM staan. De afdelingshoofden zijn verantwoordelijk om erop toe te zien dat dit ook gebeurt en zo nodig als dit niet gebeurt de PIW'ers hierop aan te spreken. Uit de notulen van het detentieberaad blijkt dat hier regelmatig aandacht voor wordt gevraagd.

Naar aanleiding van de meest recente Externe Security Audit (ESA) in 2008 heeft de inrichting een plan van aanpak opgesteld. De meeste aanbevelingen uit het ESA rapport zijn inmiddels gerealiseerd.

Oordeel

De ISt heeft geconstateerd dat de inrichting overwegend, maar niet volledig aan dit criterium voldoet. Tijdens het luchten werd geconstateerd dat toezichthoudende PIW'ers niet op de daarvoor aangewezen locatie stonden opgesteld. Alle overige processen waar de ISt bij dit criterium naar heeft gekeken heeft de inrichting goed op orde.

Aanbevelingen

Zie er in de uitvoering op toe dat PIW'ers tijdens het luchten overeenkomstig de dienstinstructie toezicht houden.

3.2 Toepassing vrijhedenbeleid

criterium

Internationale regelgeving bepaalt dat (veroordeelde) gedetineerden in de gelegenheid moeten zijn om, op basis van een verlofsysteem, met verlof te kunnen gaan. In het Nederlandse bestel is dit systeem uitgewerkt in de ministeriële regeling voor het tijdelijk verlaten van de inrichting waarin, naast het begeleide verlof, drie vormen van onbegeleid verlof zijn uitgewerkt: het algemeen verlof dat in het laatste jaar van de gevangenisstraf de mogelijkheid biedt om de inrichting voor maximaal 60 uur te verlaten; het regimegebonden verlof dat met name is gekoppeld aan de regimes van beperkte en zeer beperkt beveiligde inrichtingen en het incidentele verlof dat in bijzondere gevallen aan een gedetineerde kan worden toegekend. Het aantal onttrekkingen aan een verleend verlof maakt per inrichting deel uit van de planning & control cyclus van de sectordirectie gevangeniswezen; er is daarvoor geen landelijk geldende norm. Onlangs is de toepassing van het vrijhedenbeleid landelijk onderzocht. Daarbij is vastgesteld dat de vrije beleidsruimte voor inrichtingen bij de toekenning van verlof zeer verschillend wordt ingevuld, maar ook dat, in het geval van algemeen verlof, 94% van de gedetineerden volgens afspraak terugkeert. De ISt laat de noodzaak van een nadere analyse van de verlofpraktijk van een inrichting afhangen van de mate waarin de desbetreffende inrichting, qua onttrekkingen aan verlof, substantieel afwijkt van genoemd percentage.

Bevindingen

Het handboek BSD dat gehanteerd wordt bij de toepassing van het vrijhedenbeleid is conform het landelijk Handboek Selectie en Detentiebegeleiding. De advies- en beslisbevoegdheden, inclusief de wijze waarop de interne multidisciplinaire voorbereiding van de besluitvorming m.b.t. het vrijhedenbeleid plaatsvindt, zijn vastgelegd. Een keer per 14 dagen is er een inrichtingsbreed Detentieberaad (DBB) waaraan afdelingshoofden, het hoofd beveiliging, het hoofd arbeid, de psycholoog, de geestelijke verzorging, de ILO, de Medische Dienst en de MMD deelnemen. Het hoofd BSD zit het overleg voor. Aan de orde komen o.a. verlofaanvragen, selecties en bijzonderheden. Per afdeling vindt daarnaast een gedetineerdenoverleg plaats dat als input voor het DBB wordt gebruikt.

Het BSD stelt verlofschema's op zodra de uitspraak van de rechter binnen is en bespreekt deze schema's vervolgens met de gedetineerde. Dit gebeurt vaak in combinatie met het selectiegesprek.

Bij de verlofaanvraag wordt conform de landelijke richtlijnen advies ingewonnen. Er wordt altijd een urinecontrole afgenomen voor verloftoekenning.

Bij verloftoekenning en selectie worden de belangen van de gedetineerde afgewogen tegen de maatschappelijke risico's. Deze afweging vindt allereerst plaats in het gedetineerdenberaad op de afdeling. De verlofbeslissing of de adviesaanvraag verlof wordt door het BSD voorbereid op basis van het gedetineerdenberaad en door de afdelingshoofden ondertekende gedragsrapportages. Selecties en verlofaanvragen komen als er geen bijzonderheden zijn, afgezien van een melding dat een verlofaanvraag dan wel selectie geschreven moet worden, niet aan de orde in het DBB. De kwaliteit van de rapportages is wisselend. Het BSD heeft een handleiding rapportage gemaakt voor PIW'ers. Het blijkt vooral lastig om te rapporteren over positieve waarnemingen en ontwikkelingen bij gedetineerden.

Het selectieadvies wordt ondertekend door het hoofd BSD of eerste medewerker BSD, die hiertoe gemandateerd zijn. De verlofaanvraag en –beslissing worden getekend door de directeur of de selectiefunctionaris. De afspraken met de selectiefunctionaris zijn schriftelijk vastgelegd.

Het maandelijks overleg tussen BSD, MMD en BVA is het overleg waar de wijze waarop verlof wordt toegekend aan de orde kan worden gesteld. Indien evaluatie hiertoe aanleiding geeft wordt besloten tot bijstelling van verlofprocedure.

Van de algemene verlofaanvragen in 2008 is 69% toegekend. Van de gedetineerden die in 2008 met algemeen verlof zijn geweest is 98% teruggekeerd. Deze percentages geven geen aanleiding tot nadere analyse.

Oordeel

De ISt heeft vastgesteld dat er in de inrichting een met landelijk beleid in overeenstemming zijnde vastgestelde procedure voor het verlenen van verlof en het voordragen van gedetineerden voor detentiefasering is. Deze procedure wordt toegepast, gecontroleerd, geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.

3.3 Conclusie

De inrichting waarborgt zo goed mogelijk de veiligheid van de maatschappij tegen de aan haar zorg toevertrouwde gedetineerden. Zowel het beleid als de uitvoering als de evaluatie en bijstelling van de criteria 'beveiliging tegen ontvluchtelingen' en 'toepassing vrijhedenbeleid' voldoen aan de relevante normen en verwachtingen. Een uitzondering vormt het proces luchten van gedetineerden waar werd geconstateerd dat toezichthoudende PIW'ers niet overeenkomstig de in de dienstinstructies aangewezen locatie stonden opgesteld.

4

Interne veiligheid

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag hoe de inrichting de veiligheid van gedetineerden, medewerkers en bezoekers waarborgt. Het hoofdstuk bestaat uit drie criteria. Bij het eerste criterium “Veiligheidsvoorzieningen” toetst de ISt of er systemen en procedures zijn om de veiligheid van gedetineerden, medewerkers en bezoekers te waarborgen, of deze procedures en systemen ook worden toegepast en stelselmatig worden gecontroleerd, geëvalueerd en zo nodig worden bijgesteld. Bij het tweede criterium “Bestrijding drugsgebruik” en derde criterium “Bestrijding onderlinge agressie” toetst de ISt of de inrichting beschikt over in documentatie vastgelegd beleid met betrekking tot deze criteria, of dit beleid wordt toegepast en stelselmatig wordt gecontroleerd, geëvalueerd en zo nodig wordt bijgesteld.

4.1 Veiligheidsvoorzieningen

Criterium

Iedere inrichting dient te beschikken over systemen en procedures om de veiligheid van gedetineerden, medewerkers en bezoekers te waarborgen. Een belangrijk element daarvan is dat gedetineerden, op grond van art. 52 lid 4 van de European prison rules (EPR), de mogelijkheid moeten hebben om dag en nacht in contact te komen met medewerkers van de inrichting. De laatste jaren is het beleid van de DJI met betrekking tot brandveiligheid en brandveiligheidsvoorzieningen aangescherpt. Expliciet is bepaald dat inrichtingen ten minste dienen te beschikken over een geldende gebruikersvergunning, een gekwalificeerde en geoefende bedrijfshulpverleningsorganisatie (BHV), een calamiteitenplan inclusief heldere en geoefende procedures met betrekking tot de inzet van externe hulpverleningsdiensten en een actuele risicoinventarisatie en -evaluatie.

Aanvullend op deze eisen verwacht de ISt dat een inrichting beschikt over een goed geoutilleerd intern bijstandsteam (IBT), dat binnen 30 minuten inzetbaar is. Verder verwacht de ISt dat de medewerkers vaardig zijn in het praktisch penitentiair optreden (PPO).⁹

Bevindingen

De inrichting beschikt over actuele plannen en instructies ter beheersing van calamiteiten die voldoen aan de eisen zoals gesteld in het raamwerk calamiteitenbeheersing van DJI. De inrichting beschikt tevens over een

⁹ Het IBT is een groep speciaal daarvoor opgeleide medewerkers van de PI. Het IBT wordt in staat geacht om met zo min mogelijk geweld en met behulp van een speciale (ME) uitrusting op te treden bij crises. PPO is vaardigheid in het handelen en/of nalaten bij (potentiële) geweldsincidenten met en tussen gedetineerden.

geldige gebruikersvergunning en een oefenjaarplan BHV. Momenteel wordt de risicoinventarisatie en- evaluatie (RI&E) geactualiseerd. De huidige RI&E is van 2005.

Er is een operationele BHV-organisatie. In totaal zijn 180 medewerkers BHV-opgeleid en getraind in het gebruik van ademlucht. Hieronder vallen alle executieve medewerkers, de arbeidsmedewerkers en de afdelingshoofden. Ploegleiders BHV kunnen zowel PIW'ers als bewa's zijn. Er wordt regelmatig (onaangekondigd) geoefend. De BHV-coördinator houdt bij of personeel deelneemt aan de voorgeschreven oefeningen en bewaakt dat personeel dat niet heeft deelgenomen op een ander moment de oefening inhaalt. Calamiteitenoefeningen worden na afloop geëvalueerd. Indien externe hulpverleners betrokken waren bij de oefening dan wordt vindt de evaluatie samen met hen plaats. Jaarlijks is er in december een grootscheepse oefening waarbij ook externe hulpverleners betrokken zijn.

Door bezuinigingen wordt er momenteel minder aandacht besteed aan praktisch penitentiair optreden (PPO) door PIW'ers. Bewa's daarentegen geven aan in tegenstelling tot voorheen nu wel PPO training te kunnen volgen. In 2008 heeft 39% van de medewerkers de FITKIT met goed gevolg afgelegd.

De inrichting heeft een goed functionerend en professioneel IBT dat formatief bestaat uit 20 leden (vier teams met elk vier leden en een commandant). Er wordt regelmatig geoefend door het IBT. De gemiddelde inzet is ongeveer drie keer per maand, waarbij het vaak een preventieve inzet betreft. Van elke IBT inzet wordt een rapport opgemaakt en volgt zo nodig een evaluatie. Hoewel het IBT goed functioneert en binnen 30 minuten inzetbaar is, is het ook kwetsbaar. Een aantal leden zijn momenteel gedetacheerd en het is lastig om vacatures te vullen, daardoor is het IBT niet volledig op sterkte. Daarnaast is 20% van de IBT'ers PIW'er en 80% Bewa. Het streven van de inrichting is om tot een meer evenredige verdeling te komen.

Alle cellen zijn voorzien van rookmelders en een spreek- luisterverbinding. Nooduitgangen zijn op de woonafdelingen aangegeven en er is aan de binnenkant van de celdeuren informatie aangebracht. Op diverse locaties in het gebouw zijn vluchtschema's aangebracht en er zijn vluchtleiders aangewezen.

De Ist heeft vastgesteld dat vluchtroutes vrij zijn van obstakels en dat blusmiddelen toegankelijk zijn en voorzien zijn van een label dat aangeeft dat ze gecontroleerd zijn op werking.

Oordeel

De Ist heeft geconstateerd dat de inrichting overwegend, maar niet volledig aan dit criterium voldoet. De huidige RI&E is van 2005 en dus gedateerd. Het praktisch penitentiair optreden zou meer aandacht kunnen krijgen en het percentage medewerkers dat de FITKIT in 2008 met goed gevolg heeft afgesloten is met 39% aan de lage kant. Het IBT functioneert goed, maar er dreigt wel onderbezetting.

Aanbevelingen

- Voer de huidige actualisering van de RI&E van 2005 met de nodige voortvarendheid uit en draag er in de toekomst zorg voor dat de RI&E minstens een keer per twee jaar wordt geactualiseerd.
- Draag er zorg voor dat medewerkers voldoende deel nemen aan het PPO.

4.2 Bestrijding drugsgebruik

Criterium

De beschikbaarheid van drugs onder gedetineerden vormt in het Nederlandse gevangeniswezen vaak een probleem. Mede om die reden is in de Pbw regelgeving opgenomen met betrekking tot de mogelijkheid om de verblijfsruimten van gedetineerden te doorzoeken, de gedetineerden steekproefsgewijs te visiteren en urinecontroles af te nemen. Die laatste mogelijkheid is nader uitgewerkt in de ministeriële regeling urinecontroles penitentiaire inrichtingen.

Ook in het eerder benoemde beleidsdocument inzake penitentiaire scherpste zijn voorschriften geformuleerd die van belang zijn voor het drugsbestrijdingsbeleid. Zo wordt verwacht dat inrichtingen wekelijks bij 5% van de populatie een urinecontrole afnemen. Ook celinspecties worden normatief benoemd. Dagelijks dienen alle cellen en verblijfsruimten op een afdeling gecontroleerd te worden; meer uitgebreide celcontroles moeten eveneens regelmatig worden uitgevoerd. Een ander belangrijk voorschrift is dat gedetineerden na elk bezoek gefouilleerd moeten worden.

Gekoppeld aan celinspecties is de Ist, op basis van artikel 58 lid 8 van de European prison rules, van mening dat gedetineerden geïnformeerd dienen te worden dat hun cel is doorzocht. Uitgangspunt is voorts dat celinspecties door ten minste twee inrichtingsfunctionarissen worden uitgevoerd en dat aantekening wordt gemaakt van het resultaat van de inspectie.

Bevindingen

Het beleid voor urinecontroles en celinspecties van de inrichting is zoals is beschreven in paragraaf 3.1 in overeenstemming met de minimale eisen in het beleidsdocument 'Penitentiaire Scherpste'. Tevens zijn er heldere

dienstinstructies voor het fouilleren en visiteren van gedetineerden.

In de periode januari tot en met maart 2009 zijn in totaal 202 urinecontrole afgenomen. Gemiddeld is dit 16 urinecontroles per week wat betekent dat bij een gemiddelde bezetting van 230 gedetineerden per week 7 procent van de gedetineerden aan een uc is onderworpen. Op de bijzondere zorgafdeling (waar o.a. gedetineerden met een verslavingsprobleem verblijven) wordt 1 keer per week en daarnaast bij vermoeden van drugsgebruik een urinecontrole afgenomen. Voorafgaand aan en bij terugkomst na verlof wordt standaard een urinecontrole afgenomen. Het toekennen van verlof is tevens afhankelijk van een negatieve uc.

Celinspecties worden planmatig uitgevoerd. Er wordt registratie bijgehouden van het aantal celinspecties en eventuele bijzonderheden. Naast de dagelijkse celinspecties waarbij alle cellen en de overige toegankelijk ruimtes voor gedetineerden worden gecontroleerd worden er speciale celinspecties uitgevoerd. Uitgangspunt hierbij is dat op de grotere afdelingen elke week minimaal 7 inspecties worden uitgevoerd en op de kleinere afdelingen minimaal 4 per week. In de periode januari tot en met maart 2009 zijn inrichtingsbreed in totaal 364 speciale celinspecties uitgevoerd. De speciale celinspecties worden door twee PIW'ers bij voorkeur in aanwezigheid van de gedetineerde uitgevoerd. Indien de gedetineerde niet op cel aanwezig is wordt voor hem een bericht achtergelaten waarin gemeld wordt dat er een inspectie is uitgevoerd. Inspecties worden uitgevoerd aan de hand van de controlelijst dagelijkse en speciale celinspecties.

Gedetineerden worden na verlof standaard gevisiteerd en na een bezoek aan de rechtbank standaard gefouilleerd. Na afloop van bezoek worden gedetineerden standaard gevisiteerd en na afloop van ambtelijk bezoek standaard gefouilleerd.

Recent zijn een aantal maatregelen genomen om de hoeveelheid drugs in de inrichting terug te dringen. Veel drugs bleek via het bezoekuur binnen te komen en de maatregelen hebben zich dan ook met name hierop geconcentreerd. De snoepautomaat is uit de bezoekruimte verwijderd omdat bezoek en gedetineerden samen bijvoorbeeld een zakje chips nuttigden en zodoende drugs werd doorgegeven. Ook is er een slangentafel in de bezoekruimte geplaatst waardoor het minder eenvoudig is om ongezien drugs aan de gedetineerden door te geven. Doordat er in de bezoekruimte op diverse plaatsen spiegels zijn geplaatst heeft het toezicht bezoek tevens een goed overzicht.

Verder wordt de politie ingeschakeld indien geconstateerd wordt dat een bezoeker drugs de inrichting inbrengt. Tegen de betreffende bezoeker wordt

dan een proces verbaal opgemaakt. Bij de portier hangt informatie waardoor bezoekers hiervan reeds voor het betreden van de inrichting kennis kunnen nemen.

De inrichting analyseert uitkomsten van urinecontroles niet ten behoeve van een evaluatie en eventuele bijstelling van het drugsbestrijdingsbeleid.

Oordeel

De Ist heeft geconstateerd dat de inrichting overwegend, maar niet volledig aan dit criterium voldoet. Hoewel het beleid en de uitvoering volledig voldoen zou de inrichting beter kunnen borgen dat het drugsbestrijdingsbeleid effectief is door uitkomsten van urinecontroles te analyseren ten behoeve van een evaluatie en eventuele bijstelling van het drugsbestrijdingsbeleid.

Aanbevelingen

Analyseer periodiek de uitkomsten van urinecontroles en betrek de uitkomsten in de evaluatie en eventuele bijstelling van het drugsbestrijdingsbeleid

4.3 Bestrijding onderlinge agressie

Criterium

Een concentratie van mensen met verschillende achtergrond en uiteenlopende belangen, ingesloten in een inrichting met een strak programma en regels, kan eerder tot conflictsituaties leiden dan in de vrije samenleving. Om die reden geven de European prison rules in art. 52 e.v. aan dat er in een inrichting procedures moeten zijn die de veiligheid van personen in een inrichting verzekeren en het risico van geweld tot een minimum beperken. Risicovolle gedetineerden moeten daarbij worden geïdentificeerd en, afhankelijk van hun modaliteit, extra worden beschermd en/of beveiligd. In de planning & control cyclus van het gevangeniswezen is opgenomen dat het aantal geweldplegingen tussen gedetineerden en tegen personeel moet worden geregistreerd. Op basis van een eerder door de Ist uitgevoerd themaonderzoek naar de praktijk van geweldbeheersing in inrichtingen, kijkt de Ist onder meer naar de inrichtingspraktijk ter voorkoming en beheersing van geweld, bedreiging en intimidatie tussen gedetineerden. Verder beziet de Ist of deze praktijk bekend is en wordt toegepast bij medewerkers, gedetineerden en bezoekers. Daarnaast wordt ook beoordeeld of er in de inrichting voldoende (toe)zicht is op locaties in het gebouw die kwetsbaar zijn voor onderlinge agressie zoals trappenhuizen, recreatieruimten, telefoons en douches.

Bevindingen

De inrichting beschikt over vastgelegd beleid dat gericht is op het tegengaan en beheersen van geweld tussen en door gedetineerden. In de handleiding voor het personeel zijn de gewenste omgangsvormen beschreven waarbij het uitgangspunt is dat gedetineerden met respect, maar ook met professionele afstand dienen te worden behandeld. Voor het aanbrengen van vrijheidbeperkende middelen en de toepassing van mechanische middelen is voorzien in een werkinstructie en een protocol. Daarnaast is er een instructie voor afzondering in de eigen verblijfsruimte, in de afzonderingscel (bij straf of maatregel) en voor de plaatsing op een veiligheidsbed. Steeds vormt de houding richting de gedetineerde en het deëscalerend optreden een belangrijk element. Daarnaast is er aandacht voor de proportionaliteit en de subsidiariteit van in te zetten middelen. Uitsluitend personeelsleden die voldoen aan bepaalde opleidingseisen en voldoende getraind zijn in het toepassen van mechanische middelen worden bij het toepassen van deze middelen ingezet.

Op locaties die kwetsbaar zijn voor agressie en geweld is toezicht. Dit is personeels- en/of cameratoezicht. Camerabeelden worden opgeslagen en kunnen worden gebruikt voor de reconstructie van geweldsincidenten. Personeel en gedetineerden geven aan zich veilig te voelen in de inrichting. Agressie en geweld komen relatief weinig voor. Bij plaatsing van gedetineerden in een afzonderingscel verloopt dit negen van de tien keer geweldloos. Geweldsincidenten worden geregistreerd en evaluatie geschiedt via de maandgesprekken.

Oordeel

Bij dit criterium heeft de ISt getoetst of de inrichting beschikt over beleid dat gericht is op het tegengaan van agressie en geweld tussen en door gedetineerden of dit beleid wordt toegepast, gecontroleerd, geëvalueerd en zo nodig wordt bijgesteld.

De ISt heeft vastgesteld dat de inrichting voldoet aan de relevante normen en verwachtingen van dit criterium.

4.4 Conclusie

De ISt is positief over de interne veiligheid in de inrichting in Almere. De bestrijding van onderlinge agressie voldoet volledig aan de normen en verwachtingen en de bestrijding van drugsgebruik goeddeels. De interne veiligheidsvoorzieningen vragen echter nog enige aandacht. Zo is de huidige RI&E van 2005 en dus gedateerd. Ook heeft het praktisch penitenti-

air optreden onvoldoende prioriteit en is het percentage medewerkers dat de FITKIT in 2008 met goed gevolg heeft afgesloten aan de lage kant. Voor het IBT geldt dat het goed functioneert, maar dat er wel onderbezetting dreigt.

5 Maatschappelijke reïntegratie

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de vraag welke inspanningen de inrichting levert om de reïntegratie van gedetineerden na de detentie beter te laten verlopen. In dit hoofdstuk toetst de ISt bij het criterium “Reïntegratietrajecten en Maatschappelijke dienstverlening” of de inrichting beleid heeft vastgesteld met betrekking tot het leveren van reïntegratie-inspanningen. Of ten behoeve van daarvoor in aanmerking komende gedetineerden reïntegratietrajecten en/of detentiefasering gepland en gerealiseerd worden. En of de uitvoering van het beleid m.b.t. reïntegratie periodiek wordt geëvalueerd en zo nodig wordt bijgesteld.

5.1 Reïntegratietrajecten & Maatschappelijke dienstverlening ¹⁰

Criteria

Artikel 2, lid 2 van de Penitentiaire beginselenwet formuleert de reïntegratiedoelstelling van het Nederlandse gevangeniswezen: de tenuitvoerlegging van de straf dient zoveel mogelijk dienstbaar te worden gemaakt aan de terugkeer in de samenleving. Dat kan op verschillende manieren gebeuren. In het huidige beleid ligt het accent op een methodiek om gedetineerden, die daartoe gemotiveerd of te motiveren zijn, aan trainingen te onderwerpen die hun vaardigheden vergroten. Vervolgens is het beleid er op gericht om zowel in de inrichting als bij relevante instanties aansluiting te bewerkstelligen met maatschappelijke vervolgvorzieningen. Daarmee moeten de kansen op een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan worden verbeterd.

Art. 107 lid 4 van de European prison rules wijst op het belang van nauwe samenwerking met instanties in de vrije samenleving om gedetineerden voor te bereiden op hun terugkeer. Om hieraan vorm te geven is enige jaren geleden in het Nederlandse gevangeniswezen de functie van medewerker maatschappelijke dienstverlening (mmd'er) geïntroduceerd. De mmd'er moet een coördinerende brugfunctie vervullen tussen de ingesloten gedetineerde en maatschappelijke instanties waar de gedetineerde, na afloop van zijn detentie, veelal van afhankelijk is. Op grond van hun functiebeschrijving dienen de mmd'ers gedetineerden bij binnenkomst in een inrichting binnen tien dagen te screenen op vier aandachtgebieden: identiteitsbewijs, inkomen, onderdak en zorg. Daarnaast dienen zij gemeenten te informeren over, en te betrekken bij, het oplossen van eventuele knelpunten op genoemde gebieden. Eén en ander is uitgewerkt in de instructie ‘werkprocessen mmd’ van de DJI.

¹⁰ Afwijkend van het toetsingskader zijn in dit hoofdstuk de criteria MI en MMD bijeen gevoegd.

Bevindingen

Kenmerkend voor het grootste deel van de populatie van PI Almere is het relatief korte verblijf van de gedetineerden. Dit komt door de bestemming van PI Almere als huis van bewaring en het gegeven dat in eerste aanleg veroordeelde gedetineerden snel moeten worden doorgeplaatst naar een gevangenis. Het beleid van de inrichting is niet heel actief op terugkeer gericht. Het programma Terugdringen Recidive (TR) is een tijd lang niet actueel geweest, sinds kort is er weer een TR-functionaris actief binnen de inrichting. Met de reclasseringsorganisaties zijn afspraken gemaakt over te leveren producten.

Een reïntegratietraject start als het vonnis binnenkomt. Het vonnis wordt gelijktijdig verstuurd naar het Coördinatiebureau Terugdringen Recidive (CBTR) die er zorg voor draagt dat de reclassering een RISc komt afnemen. Er is regelmatig overleg met de TR-functionaris, ook vindt in voorkomende gevallen duaal overleg plaats tussen de TR-functionaris en de reclassering, wat naar tevredenheid verloopt. Een probleem is de beschikbaarheid van de reclassering om tijdig de RISc af te nemen. Als de uitslag van de RISc niet binnen 42 dagen binnen is, stuurt het BSD de selectie op naar de selectie-functionaris om vertraging in de doorplaatsing naar een gevangenis te voorkomen.

Het beleid met betrekking tot MMD-screening is er op gericht om alle gedetineerden binnen 10 dagen te screenen op de aandachtgebieden identiteit, inkomen, huisvesting en zorg. Gedetineerden van wie vaststaat dat ze maar heel kort in detentie verblijven, worden niet gescreend. In 2008 is 85 % van de gedetineerden binnen 14 dagen door een MMD-er gescreend. In het eerste kwartaal van 2009 heeft een inhaalslag plaatsgevonden en is dit percentage toegenomen. Bij 80% van de gescreende gedetineerden heeft informatie-uitwisseling met een gemeente plaatsgevonden.

De MMD heeft inspanningen verricht op de vier genoemde aandachtsgebieden wat er in resulteerde dat voor 65% van de gedetineerden die met ontslag zijn gegaan een identiteitsbewijs is gerealiseerd; voor 52% een inkomen en voor 59% huisvesting. Voor 11% van de gedetineerden is een voorlopig zorgplan gerealiseerd. De SPV-er heeft een groot aandeel in het totstandkomen van zo'n voorlopig zorgplan, dit geldt met name voor de gedetineerden van de BZA. Hiertoe heeft zij veelvuldig overleg met GGZ-instellingen en andere opvangvoorzieningen. Gedetineerden die bekend zijn met verslavingsproblematiek worden gestimuleerd om contact op te nemen met de verslavingsreclassering.

De MMD van de PI Almere heeft met verschillende gemeentes afspraken gemaakt. Met Almere en Lelystad bestaan goede afspraken. Een medewerker van het MMD neemt deel aan het veelplegersoverleg van die gemeenten.

Veel gedetineerden die in de PI Almere geplaatst worden komen uit Rotterdam en Amsterdam, gedetineerden afkomstig uit Almere worden vooral in PI Lelystad geplaatst. De samenwerking met de gemeente Rotterdam is positief, met Amsterdam verloopt de samenwerking stroef.

De samenwerking tussen MMD, BSD en TR verloopt goed, er is regelmatig overleg waarin knelpunten worden besproken.

Binnen PI Almere kunnen gedetineerden vooralsnog een uur per week onderwijs volgen. Door de financiële problemen waar de PI in verkeert wordt een vacature die binnenkort ontstaat niet ingevuld. Het onderwijsaanbod is beperkt tot basiseducatie, computerlessen en lessen voor het theorie-examen rijvaardigheid. Daarnaast wordt incidenteel studiebegeleiding geboden aan gedetineerden die schriftelijke opleidingen volgen. De keuze voor het aangeboden onderwijs is gebaseerd op de actualiteit en de vraag van gedetineerden.

Het arbeidsbedrijf van de PI Almere biedt geen specifieke mogelijkheid tot vakopleiding maar de aard van een deel van de werkzaamheden bij de afdeling Poedercoating en de Textielafdeling is wel zodanig dat op verschillende terreinen vakbekwaamheid ontwikkeld kan worden.

Oordeel

De dimensie beleid voldoet beperkt, het beleid van de inrichting is – binnen de beperkte mogelijkheden van een hvb - niet actief gericht op reïntegratie-activiteiten. De uitvoering voldoet overwegend, niet alle gedetineerden worden gescreend, wel worden er binnen de mogelijkheden die de bestemming biedt activiteiten gericht op reïntegratie aangeboden. De borging voldoet overwegend, reïntegratie-inspanningen worden geregistreerd er met samenwerkingspartners besproken, er vindt echter geen stelselmatige evaluatie plaats van de reïntegratie- en nazorgactiviteiten.

5.2 Conclusie

De MMD slaagt erin om een steeds grotere groep gedetineerden te screenen op de vier nazorggebieden en door samenwerking met relevante partners resultaten te boeken op de vier nazorggebieden. Het korte verblijf in PI Almere en de beschikbaarheid van de Reclassering maken echter dat maar een beperkt aantal gedetineerden daadwerkelijk kan participeren in een TR-traject.

6

Organisatieaspecten

In dit slothoofdstuk wordt aan de hand van de criteria personeelsmanagement, communicatie en integriteit het organisatorische aspect van de inrichting besproken. Zo wordt bij het criterium personeelsmanagement ingegaan op de vraag of de inrichting beschikt over beleid en randvoorwaarden creëert die gericht zijn op de functionele ontwikkeling en het welbevinden van de medewerkers. Of dit beleid wordt toegepast en periodiek wordt gecontroleerd, geëvalueerd en zo nodig wordt bijgesteld. Bij het criterium communicatie wordt getoetst of er een beschreven communicatiestructuur is waarin is vastgelegd welke functionarissen met welke frequentie overleg voeren over welke onderwerpen. Of de interne en externe communicatie naar behoren functioneren en of het functioneren van de interne communicatiestructuur regelmatig wordt geëvalueerd en zo nodig wordt bijgesteld. Bij het criterium integriteit tenslotte wordt getoetst of de inrichting beschikt over vastgelegd integriteitsbeleid, of er actief invulling wordt gegeven aan dit beleid en of dit beleid periodiek wordt geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.

6.1 Personeelsmanagement

Criterion

(Internationale) regelgeving stelt eisen aan het management en personeel van inrichtingen. Zo moet het personeel doordrongen zijn van de doelstelling van het gevangeniswezen en dient het management leiding te geven aan de processen die leiden tot het behalen van die doelstellingen. Ook moet inrichtingspersoneel zorgvuldig worden geselecteerd met nadruk op integriteit, menselijkheid, professionaliteit en geschiktheid voor het complexe werk. Daarnaast moeten vaardigheden die relevant zijn voor het werk kunnen worden onderhouden en verbeterd door aanvullende opleidingen.¹¹

De sectordirectie gevangeniswezen volgt per inrichting de gang van zaken door middel van de jaarlijkse opgave van prestatie-indicatoren die onderdeel uitmaakt van de p&c cyclus.

Prestatie-indicatoren zijn onder meer de veiligheid en het welbevinden van het personeel, het arbeidsverzuim, de mate waarin functioneringsgesprekken worden gevoerd en een checklist borging competentie management. De ISt vindt het van belang dat in een inrichting op een actieve wijze wordt gewerkt met competentie management. Of de PI dit doet moet blijken uit de beschikbaarheid van competentieprofielen, vaardigheid bij leidinggeven in de hantering van competentie management en het bestaan van jaarafspraken tussen leidinggeven op het terrein van de toepassing van

¹¹ Bron: European prison rules hoofdstuk V, standard minimum rules art. 47 ev.

competentiemanagement. Ook kijkt de Ist hier naar de verzuimcijfers en de mate van (externe) mobiliteit waarvoor een streefpercentage van 5 % wordt gehanteerd.

Bevindingen

De inrichting heeft een “Handleiding voor het personeel” vervaardigd: een introductieboekje voor (nieuwe) medewerkers, waarin onderwerpen als de missie en visie van de PI en de bejegening van gedetineerden aan de orde komen, maar ook veel praktische zaken betreffende de werkzaamheden, de veiligheid en het personeelsbeleid.

In de BASAM¹² scoort de PI Almere op onderdelen als leidinggeven en persoonlijke ontwikkeling van medewerkers bovengemiddeld. Op onderdelen waar de inrichting lager scoorde heeft dat tot verbeteracties geleid. Het ziekteverzuim is de afgelopen jaren flink teruggebracht, en is nu met een gemiddelde van 6,86% relatief laag.

Alle geïnterviewde medewerkers gaven aan dat zij het afgelopen jaar een functioneringsgesprek hebben gehad. Ook de directie zegt dat met iedereen die daarvoor in aanmerking komt (uitzonderingen zijn een nog te kort dienstverband of ziektegevallen) jaarlijks een functioneringsgesprek gevoerd wordt. In deze gesprekken komen de competenties aan de orde die voor de verschillende functies geformuleerd zijn.

Personeel blijft lang verbonden aan deze PI: 62% is meer dan tien jaar in dienst. Dat brengt met zich mee dat een deel van het personeel moeilijk in beweging te krijgen is. Het is lastig een functie elders te vinden waarvoor aantrekkelijker condities geboden worden, en er is weerstand tegen de interne teamroulatie. De inrichting heeft nu als beleid dat personeelsleden elke twee jaar naar een andere afdeling rouleren. Volgens de informatie van de Ist wordt dat beleid door een kleine meerderheid van de medewerkers positief gezien. Voor de BZA wordt, in verband met de benodigde opbouw van kennis en ervaring, een roulatietermijn van vijf jaar gehanteerd. Ook daar is weerstand tegen, omdat personeel van de BZA overplaatsing naar een andere afdeling als een degradatie ervaart.

Naast deze interne mobiliteit werkt ook een aantal medewerkers tijdelijk elders. Doordat de inrichting veel leegstand heeft (ten tijde van de inspectie waren er 257 in plaats van 360 gedetineerden) is een aantal medewerkers gedetacheerd naar andere, naburige, inrichtingen.

Oordeel

De Inspectie concludeert dat de inrichting op de drie aspecten beleid, uitvoering en borging voldoet. De directie toont veel aandacht te besteden aan personeelsmanagement, en dat werpt z'n vruchten af. De PI biedt een

¹² 14 september 2007

prettig werkklimaat met aandacht voor de loopbaan van de medewerkers. Zowel uit een oogpunt van algemeen personeelsbeleid als uit een oogpunt van penitentiaire scherpste onderschrijft de ISt het belang van functieroulatie.

6.2 Communicatie

criterium

De European prison rules refereren in art. 87 lid 1 aan de beschikbaarheid van een optimale communicatiestructuur binnen de inrichting en art. 74 van de Penitentiaire beginselenwet vereist dat de directeur van een inrichting zorg draagt voor regelmatig overleg met gedetineerden over zaken die rechtstreeks de detentie raken. Naast een beoordeling van deze thema's is de ISt van mening dat een inrichting ten aanzien van relevante maatschappelijke partners een actief PR-beleid dient te voeren.

Bevindingen

Een deel van de communicatie voltrekt zich in de vorm van interactieve bijeenkomsten met medewerkers waarbij de directeur voorgenomen beleid en actuele thema's aan de orde stelt. Deze bijeenkomsten worden door de medewerkers positief gewaardeerd. Uitspraken die de ISt hoorde over de communicatie in de inrichting, zijn dat de afstand tot de directie niet als groot ervaren wordt, dat er korte lijnen zijn en dat het eenvoudig is op elk niveau om bij iemand binnen te lopen.

Het wordt gewaardeerd dat de directie het personeel betreft bij het uitwerken van noodzakelijke bezuinigingsscenario's. Er is een gedeco die regelmatig overleg met de directie heeft. De verschillende functionarissen met wie de ISt sprak zijn tevreden over de uitwisseling van informatie en bijzonderheden betreffende gedetineerden. Men vindt de samenwerking tussen de verschillende organisatie onderdelen goed.

Teamoverleggen worden in de praktijk eenmaal per 1 à 2 maanden gehouden. Doorgaans is een (ruime) meerderheid van de medewerkers daarbij aanwezig.

Bij inrichtingsbreed overleg zoals het detentieberaad zijn alle in de inrichting aanwezige disciplines betrokken. Verslagen van alle overleggen staan op het intranet en zijn voor iedereen toegankelijk.

De inrichting van de communicatie binnen de PI wordt overigens beschreven als een leerproces. De organisatie van overleg en uitwisseling van informatie kan daarmee nog aan verandering onderhevig zijn.

Oordeel

De PI Almere Binnen is een inrichting waar de lijnen kort zijn en waar open, laagdrempelig gecommuniceerd wordt. Waar mogelijk wordt gestuurd op de deelname aan de verschillende overlegvormen. De betrokkenen blijven kritisch kijken naar de structuur van het overleg.

6.3 Integriteit

Criterium

Integer handelen door medewerkers heeft de afgelopen jaren binnen het gevangeniswezen veel aandacht gekregen door middel van verschillende beleidsuitingen. Dit beleid is veelal een handreiking naar lokale directies om vorm en inhoud te geven aan de totstandkoming, de implementatie en borging van integriteitsbeleid. Behoudens het gegeven dat in art. 77 van de European prison rules het belang van integriteit wordt benoemd is er geen sprake van algemeen geldende regelgeving ten aanzien van dit aspect; wel is integriteit een regelmatig terugkerend speerpunt in de p&c cyclus van de sector gevangeniswezen.

De ISt acht integer handelen door iedere medewerker die betrokken is bij de vormgeving van detentie van groot belang voor de medewerkers zelf, voor de gedetineerden en de organisatie. Om die reden is integriteit een onderdeel van het toetsingskader.

Bevindingen

Bij de voorbereiding van de doorlichting kwam de ISt een paar berichten tegen over intimidatie. Ook tijdens de interviews viel die term meermalen. De achtergrond hiervan bleek te zijn een incident dat zich eind 2008 heeft voorgedaan. Een aantal inrichtingsmedewerkers maakte er een gewoonte van de nachtdienst slapend door te brengen. Nadat dit aan het licht was gekomen heeft de directie, via de afdelingshoofden, bij het personeel navraag gedaan naar de gang van zaken. Deze vorm van “verhoren” is kennelijk door het personeel als intimiderend ervaren.

De Inspectie heeft in verschillende gesprekken vernomen dat zich afgezien van dit majeure incident weinig integriteitsvoorvallen hebben voorgedaan. Daarbij werd ook opgemerkt dat een term als intimidatie soms niet terecht gebruikt wordt: als bij voorbeeld iemand wordt aangesproken op houding of kleding wordt dat door sommigen als intimidatie aangemerkt.

Inmiddels is een werkgroep in het leven geroepen die moet bespreken hoe de inrichting in de toekomst met integriteitskwesaties omgaat.

Afgezien van alle verwijzingen naar het hiervoor genoemde incident komt de ISt toch ook tot de conclusie dat integriteit een onderwerp is dat niet erg leeft in de inrichting. De medewerkers hebben vage noties dat er voor

verschillende onderwerpen vertrouwenspersonen in de inrichting zijn, maar hoeveel en wie dat zijn kunnen zij niet zeggen.

De Inspectie maakt graag in positieve zin melding van het Protocol kleding en representatie, waarin duidelijke voorschriften gegeven worden over het dragen van het uniform, van sieraden en tatoeages, etc. De directie creëert daarmee onder het motto “De uitstraling naar buiten toe geeft de mate van professionaliteit, integriteit en betrouwbaarheid weer” een vorm van duidelijkheid die ook in andere inrichtingen navolging verdient.

Oordeel

Hoewel een groot incident zoals zich dat in de inrichting heeft voorgedaan aanleiding zou kunnen zijn het onderwerp integriteit hoog in ieders aandacht te plaatsen, merkt de ISt dat toch vrij lauw op het onderwerp wordt gereageerd. De Inspectie gaat ervan uit dat de werkgroep die nu in het leven is geroepen ook voorstellen zal doen om integriteitsonderwerpen actiever te agenderen.

Aanbevelingen

Aan de PI Almere:

Ontwikkel instrumenten om de aandacht voor integriteitsonderwerpen te vergroten.

Aan hoofdkantoor DJI:

Breng het kledingprotocol ook onder de aandacht van andere inrichtingen.

6.4 Conclusie

Een goed personeelsmanagement en een open laagdrempelige communicatie met korte lijnen dragen in PI Almere bij aan een prettig werkklimaat. Er is veel aandacht voor de loopbaan van medewerkers en voor elkaar. Deze betrokkenheid straalt af van de organisatie en heeft ook een positieve weerslag op andere aspecten als de veiligheid in de inrichting en de rechtspositie van gedetineerden.

De Inspectie is wel van mening dat integriteitsonderwerpen actiever kunnen worden geagendeerd.

Bijlage 1

Aanbevelingen

De ISt beveelt PI Flevoland, locatie Almere het volgende aan:

1. Leg alle screeningsactiviteiten vast in een inrichtingsbreed beleid en voer periodiek een evaluatie uit van het totale screeningsproces.
2. Voorzie iedere cel van een set huisregels en draag er zorg voor dat huisregels ter inzage liggen in de bibliotheek. Draag zorg voor een periodieke evaluatie van de huisregels.
3. Borg dat intakegesprekken worden gevoerd.
4. Monitor de uitval van activiteiten en stuur zo nodig op basis hiervan bij.
5. Bezie hoe meer gewaarborgd kan worden dat gedetineerden door alle piw'ers op dezelfde manier bejegend worden.
6. Overweeg periodiek door een extern bureau te laten controleren en te laten vastleggen of de voeding voor gedetineerden voldoet aan de afspraken uit het contract met de leverancier.
7. Evalueer periodiek het beleid en de uitvoeringspraktijk rond het meerpersoons celgebruik.
8. Geef betere voorlichting aan gedetineerden over de wijze waarop ze in beklag kunnen gaan en contact kunnen krijgen met de maandcommissaris van de commissie van toezicht.
9. Draag zorg voor een goede dossiervorming van beklagzaken van gedetineerden.
10. Zie er in de uitvoering op toe dat PIW'ers tijdens het luchten overeenkomstig de dienstinstructie toezicht houden.
11. Voer de huidige actualisering van de RI&E van 2005 met de nodige voortvarendheid uit en draag er in de toekomst zorg voor dat de RI&E minstens een keer per twee jaar wordt geactualiseerd.
12. Draag er zorg voor dat medewerkers voldoende deel nemen aan het PPO.
13. Analyseer periodiek de uitkomsten van urinecontroles en betrek de uitkomsten in de evaluatie en eventuele bijstelling van het drugsbestrijdingsbeleid.
14. Ontwikkel instrumenten om de aandacht voor integriteitskwesaties te vergroten.

De ISt beveelt de DJI het volgende aan:

Breng het kledingprotocol ook onder de aandacht van andere inrichtingen.

Bijlage 2

Afkortingen

bad	binnenkomst afdeling delinquenten
BASAM	basisvragenlijst Amsterdam
BHV	bedrijfs hulpverlening
bewa	complexbeveiliger
bsd	bureau selectie- en detentiebegeleiding
bva	bevolkingsadministratie
BZA	bijzondere zorg afdeling
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
EPR	European prison rules
ESA	externe security audit
hvb	huis van bewaring
IBT	Intern bijstands team
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
mc	maandcommissaris
md	medische dienst
mmd'er	medewerker maatschappelijke dienstverlening
mpc	Meerpersoonscelgebruik
OAG	Onderlinge Agressie en Geweld
OR	ondernemingsraad
Pbw	penitentiare beginselenwet
PI	Penitentiare Inrichting
piw'er	penitentiair inrichtingswerker
PMO	psycho medisch overleg
PPO	praktisch penitentiair optreden
Pva	plan van aanpak
Pve	programma van eisen
RI&E	risico inventarisatie en -evaluatie
RSJ	Raad voor strafrechtstoepassing en jeugdbescherming
SDGW	sectordirecteur gevangeniswezen
TR	terugdringen recidive
uc	urinecontrole
UD	unit directeur
VMZ	verantwoorde medische zorg

Bijlage 3

Bronnen

Aanvraagformulier en procedure bezoek
BASAM resultaten 2007
Brandmeldingsformulieren
Calamiteitenplannen
Checklist introductiegesprek nieuw personeel
Capaciteitsoverzicht
Dagprogramma's (actuele en concept per 1 mei)
Dienstinstructies
Gedetineerdensurvey 2007
Handleiding voor personeel
Huisregels
Jaarplan 2009
Jaarplan Medische Dienst 2009
Jaarverslag 2008
Jaarverslag 2008 commissie van toezicht
Management contract PI Flevoland 2009 (concept)
Meldingen bijzondere voorvallen
OAG rapportage 2006
Oefenjaarkalender 2009
Organogram locatie Almere
Overzicht afgenomen urinecontroles januari t/m maart 2009
Overzicht gewone en speciale celinspecties januari t/m maart 2009
Overzicht deelname PPO 2009
Plan BZA
Protocol kleding en representatie
Rapportage Arbeidsinspectie: Stress door Psychosociale Arbeidsbelasting
2008 PI Almere
Register klaagschriften
Resultaten audit BVA 2006
Sterktestaat van de inrichting
Straf- en maatregelenbeleid (handboek en richtlijnen)
Verslag externe security audit 2008 en PVA naar aanleiding hiervan
Verslagen IBT inzet
Verslagen werkoverleg 2009
Verslagen gedetineerden bespreking en detentieberaad 2009
Verslagen MT 2009
Viermaandsrapportages 2008 en eerste 2009

Bijlage 4

Inspectieprogramma

Dinsdag 14 april

- 09.00 - 09.30 Aankomst, kennismaking contactpersoon, installatie werkruimte
- 09.30 - 11.00 Interview directie
- 11.00 - 12.30 Schouw inrichting
- 12.30 - 14.00 Lunch (in werkruimte ISt) en aansluitend onderzoek documentatie / schouw bedrijfsproces
N.B. Dit programmaonderdeel vereist geen voorbereiding van de PI.

Documentatie: - Register beklagzaken
                                  - Teamverslagen
                                  - Detentieberaad
                                  - MT-verslagen
                                  - Beleidsdocumenten

- 14.00 – 15.00 Deelname teamoverleg
- 14.00 – 15.00 Schouw bezoek
- 15.00 - 16.30 Interview met gedetineerden; minimaal 4 en maximaal 6 en afkomstig vanuit verschillende afdelingen. Bij voorkeur niet uitsluitend reinigers en/of gedeco-leden
- 15.00 - 16.30 Interview met en bezoek aan BVA, BSD, MMD.
Graag een gesprek met vertegenwoordigers van BVA, BSD, MMD en inzage in enkele dossiers.

Donderdag 16 april

- 09.00 -10.00 Bezoek aan arbeid, inclusief interview hoofd & medewerkers arbeid
- 09.00-10.00 Schouw luchten
- 10.15 -11.45 Interview hoofd beveiliging inclusief statistiek incidenten, UC's en celinspecties
- 10.15 – 11.45 Achtereenvolgens interview hoofd VEMI/Onderwijzer en bezoek bibliotheek. Inzage statistiek, w.o. afhandelingstermijn beklagzaken adhv dossierstudie
- 12.00 -12.45 Lunch in werkruimte ISt
- 13.00 - 14.45 Interview executieve medewerkers; maximaal zes vertegenwoordigers uit de functiegroepen piw en beveiliging, zo mogelijk met vertegenwoordiging van de medezeggenschap
- 13.00 – 14.00 Interview hoofd facilitaire zaken, inclusief check voeding & winkel.
- 14.00 – 14.45 Nader in te vullen door ISt
- 15.00 - 16.45 Interview met leidinggevend: afdelingshoofden, teamleiders
- 15.00 - 16.45 Nader in te vullen door ISt

Woensdag 22 april

- 10.00 - 12.00 Interview zorgstafmedewerkers: hoofd medische dienst, verpleegkundigen, psycholoog, geestelijk verzorgers
- 12.00 - 13.00 Lunch met vertegenwoordigers commissie van toezicht
- 13.00 – 14.00 Voorbereiding (globale) terugkoppeling directie
N.B. Dit programmaonderdeel vereist geen voorbereiding van de PI
- 14.00 – 15.30 Terugkoppeling Directie
- 15:30 - 17:00 Evt. nawerk schouw & documentatie

Bijlage 5

Geografische ligging

Missie ISt

“De ISt ziet toe op de sanctietoepassing met het oog op zichtbare verbetering van de effectiviteit en kwaliteit van de sanctietoepassing.

De ISt adviseert de minister van Justitie ten behoeve van borging van behoorlijke sanctietoepassing.

De ISt is hierbij onafhankelijk in haar oordeel, transparant in haar werkwijze en professioneel in haar kennis, vaardigheid en houding.”

Dit rapport is een uitgave van:
Inspectie voor de Sanctietoepassing
Kalvermarkt 53 | 2511 CB Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
www.inspectiesanctietoepassing.nl

© Rijksoverheid | Juni 2009 | Publicatie-nr. 0906 13788